

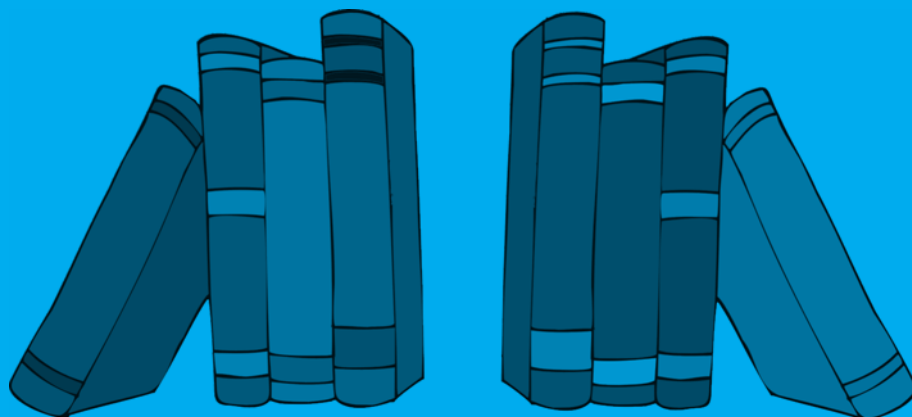

METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM V PREŠOVE

Jana Nagajová
Mária Porubská

ROZVOJ OSOBNOSTI

DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU
ŽIAKOV 1. ROČNÍKA ZŠ
DETÍ ZO SOCIÁLNE ZNEVÝHODNENÉHO PROSTREDIA
KLIENTOV DSS S RÔZNYM DRUHOM POSTIHNUTIA

METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM V PREŠOVE

Jana Nagajová
Mária Porubská

ROZVOJ OSOBNOSTI

DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU
ŽIAKOV 1. ROČNÍKA ZŠ
DETÍ ZO SOCIÁLNE ZNEVÝHODNENÉHO PROSTREDIA
KLIENTOV DSS S RÔZNYM DRUHO M POSTIHNUTIA

Prezentovaná práca pozostáva z dvoch častí – z teoreticko-metodického projektu rozvoja grafomotorických zručností detí predškolského veku a žiakov mladšieho školského veku a zo súboru kariet zameraných na motiváciu, rozvoj koncentrácie, pozornosti a námetov na grafické cvičenia určené na samostatnú prácu. Na jednotlivých kartách sú výtvarne farebne dotvorené obrázky písmen a číslíc, motivačný rýmovaný text, respektíve na zadnej strane piesne určené na spevácku interpretáciu učiteľa.

Obsah

Úvod	5
1 Rozvoj grafomotorických zručností	8
1.1 Grafomotorika dieťaťa	8
1.2 Význam a cieľ grafomotorických činností	10
1.3 Realizácia grafomotorickej prípravy	13
1.4 Metodické pokyny k realizácii	14
1.4.1 Motivačné kreslenie	14
1.4.2 Grafické kreslenie	16
1.5 Metodické pokyny k pracovným listom	17
1.5.1 Úloha č. 1, veková skupina: 3 - 4 roky	17
1.5.2 Úloha č. 2, veková skupina: 4 - 5 rokov	18
1.5.3 Úloha č. 3, veková skupina: 5 - 6 rokov	19
2 Oboznamovanie sa s abecedou	21
2.1 Metodické pokyny k pracovným listom	21
2.1.1 Písmeno A	22
2.1.2 Poznámky k ďalším pesničkám o písmenách	23
3 Oboznamovanie sa s číslicami	26
3.1 Metodické pokyny k pracovným listom	26
3.1.1 Číslica 1	27
3.1.2 Poznámky k učeniu sa ďalších číslic	28
Záver	29
Zoznam bibliografických odkazov	30

ÚVOD

V posledných rokoch oveľa častejšie ako v minulosti zaznamenávame u detí výskyt rôznych porúch:

- v správaní (každoročne stúpa počet hyperaktívnych detí);
- vo výslovnosti (deti potrebujú logopedickú starostlivosť);
- v mentálnej oblasti;
- v telesnej oblasti.

Tieto deti je potrebné integrovať do MŠ a ZŠ. Zároveň množstvo detí pochádza zo sociálne znevýhodnených rodín. Veľa detí je kvôli svojmu postihnutiu umiestnených v zariadeniach sociálnych služieb. Špeciálny prístup si vyžadujú aj mimoriadne nadané deti. (Laznibatová, 2001)

Bežné metódy vyučovania u týchto detí sú málo účinné. Preto si náš projekt dáva za cieľ budovať osobnostný rozvoj oslabených ale aj zdravých detí metódou viacnásobnej motivácie.

„Univerzálny kľúč sprístupňovania nových poznatkov dal učiteľom do rúk už Ján Ámos Komenský, ktorý vo Veľkej didaktike radí: *Treba napríklad ustavične spájať sluch so zrakom, jazyk s rukou, to jest to, čo majú vedieť. Má sa nielen rozprávať, aby to vnímali sluchom, ale aj kresliť, aby sa im to dostalo do mysle prostredníctvom zraku. Nech sa potom skoro učia striedavo vyjadrovať látku slovami a naznačovať ju rukou, aby sa s ničím nezačínalo skôr, kým sa im to dostatočne nedostane do uší, očí, mysle a pamäti.*“ (Šupšáková, 1991, s. 24)

Východiskom pre vznik tohto projektu je súčasný neutešený stav v oblasti grafomotorických zručností detí a žiakov, ktorý sa z roka na rok zhoršuje. (Földesová, 2003, Hajdúková, 2004). Je to aj dôsledok vplyvu modernizácie dorozumievacích prostriedkov (už mladší žiaci namiesto písomných správ, či rôznych odkazov, siahajú po elektronickom dorozumievaní - SMS správa, e-mail).

Spomínaný projekt vznikol a je realizovaný v jednotriednej MŠ Richvald od roku 1993. Od roku 1998 sa prvá časť tohto projektu realizuje na všetkých materských školách v bardejovskom okrese, na niektorých MŠ stropkovského a sabinovského okresu. V roku 1999 podľa tohto projektu začali pracovať s klientmi s ťažkým a viacnásobným postihnutím v Domove sociálnych služieb ALIA v Bardejove.

Počas realizácie bol projekt postupne dopĺňaný a vylepšovaný:

- prepracovali sa motivačné obrázky v súlade s jednotlivými úlohami grafickej prípravy presne podľa Programu výchovy a vzdelávania detí v materských školách;
- vymysleli sa originálne riekanky, ktoré korešpondujú s motivačnou kresbou a následným grafickým prevedením, či pohybovou motiváciou pri rannom

cvičení alebo telovýchovných chvíľkach pred písaním alebo počas vyučovania v ZŠ;

- bol zdokonalený metodický postup pri realizácii motivačného kreslenia;
- bol prepracovaný grafický záznam jednotlivých grafických cvikov v nadväznosti na prípravné grafické cviky v 1. ročníku ZŠ;
- bol doplnený o časti Oboznamovanie sa s abecedou a Oboznamovanie sa s číslicami, kde okrem motivačných obrázkov boli vytvorené originálne riekanky aj pesničky (zhudobnené riekanky).

Takto prepracovaný projekt je po prvýkrát predkladaný širokej pedagogickej verejnosti s túžbou, aby bol vhodnou metodickou pomôckou a motivačným stimulom pre učiteľov aj pre deti a žiakov pri nácviku písania.

Projekt sa skladá z troch častí:

1. Rozvoj grafomotorických zručností

- text, pracovné listy: Mária Porubská
- riekanky: Mgr. Jana Nagajová
- obrázky: Anna Rybárová

2. Oboznamovanie sa s abecedou

- text, riekanky, pesničky: Mgr. Jana Nagajová
- obrázky: Anna Rybárová

3. Oboznamovanie sa s číslicami

- text, riekanky, pesničky: Mgr. Jana Nagajová
- obrázky: Anna Rybárová

Ciele projektu:

- posilniť kognitívne schopnosti dieťaťa;
- zdokonaľiť grafický prejav detí;
- obohatiť slovnú zásobu detí pomocou množstva riekaniek;
- zdokonaľiť výslovnosť detí (napr. uvoľniť hovoridlá pomocou pesničiek);
- zlepšiť pohybové schopnosti detí.

Cieľová skupina:

Tento projekt je realizovateľný s týmito skupinami detí:

- deti v MŠ vo veku od 3 do 6 rokov;
- mimoriadne nadané deti predškolského veku;
- žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia nultých ročníkov ZŠ;
- žiaci prvých ročníkov ZŠ;
- klienti Domovov sociálnych služieb (DSS) s rôznym druhom postihnutia.

Poznámka: Ani u detí, resp. dospelých s kombinovaným postihnutím sa nemusíme vzdávať, keď mienime použiť predkladaný materiál.

Tí, ktorým vážne telesné postihnutie bráni v dokonalom zvládnutí grafického prejavu, môžu grafický znak urobiť „rukou iného“, napr. rodiča, učiteľa, kamaráta.

Tí, ktorí nerozprávajú, teda nemôžu deklamovať riekanky a spievať pesničky, môžu ich prežívať vo svojom vnútri a vyjadrovať sa alternatívnym, neverbálnym spôsobom. (Frölich, 1995)

Veľkú úlohu pre najťažšie postihnutých zohráva možnosť byť tzv. „tribúnovým dieťaťom“, ktoré **pozoruje**, čo robia iní a tak sa vzdeláva. (Praktické skúsenosti Mgr. J. Nagajovej potvrdzujú, že aj takíto klienti sa dokážu naučiť to, čo ich zdravší kamaráti, len to nemôžu prezentovať navonok rovnakým spôsobom)

Prajeme deťom, učiteľkám i rodičom, ktorí budú tento materiál používať, veľa radosti a úspechov.

1 ROZVOJ GRAFOMOTORICKÝCH ZRUČNOSTÍ

1.1 GRAFOMOTORIKA DIEŤAŤA

Vstup dieťaťa do základnej školy je významným vývinovým medzníkom v jeho živote. Mení sa doterajší spôsob života dieťaťa. Začína byť viac organizované, jednotlivé činnosti nadobúdajú pravidelný rytmus. Kladú sa naň zvýšené nároky po stránke telesnej aj duševnej.

Pripraviť deti na prácu v ZŠ nie je krátkodobá záležitosť. Začína už v rodine, štafetu preberá materská škola a následne základná škola. Dôležitou súčasťou tejto prípravy je rozvíjanie grafomotorických zručností a príprava na písanie, čím sa zaoberá tento projekt. **Po prvé** písmo a písanie zohrávajú v živote dieťaťa dôležitejšiu úlohu, než je na prvý pohľad zrejmé. **Po druhé** písmom ako obrazom telesných a duševných funkcií možno preniknúť až k povahovému založeniu človeka.

O tom, že táto práca má zmysel a že s prípravou na písanie je potrebné začínať už v materskej škole, napísal aj J. A. Komenský v Informatóriu školy materskej toto: *„Deti sa majú cvičiť aj v maľovaní a písaní už v materskej škole, v štvrtom alebo piatom roku života, podľa toho, aká náklonnosť sa u nich prejaví; možno ich tiež k tomu povzbudzovať, a to tak, že im podáme kriedu (chudobnejším uhoľ),“*, dnes ceruzku, pastelku, fixku, ... , *„ktorou budú podľa ľubovôle kresliť bodky, čiarky, kríže a kruhy. Môže sa im pomaly ukazovať aj vzor, ako to majú urobiť, ale vždy formou hry na potešenie ducha. Takto si postupne privyknú držať v ruke kriedu a robiť ľahy písmen a pochopia tiež, čo je to bodka alebo čiara. To bude potom pre učiteľa v škole veľká pomoc.“* (Komenský, 1991, s. 87 a 88)

Osvojiť si písanú reč nemožno mechanicky, ale iba v procese učenia sa. Podstata písania spočíva v premene počutého, videného alebo hovoreného na zložitú grafomotorickú činnosť, ktorej výsledkom je písané slovo, reč.

Nácvik písania sa spája s potrebou cvičiť a rozvíjať širokú škálu rôznorodých návykov a zručností. Niektoré treba u dieťaťa vytvoriť, ďalšie prebudiť, iné upevňovať a koordinovať s ostatnými činnosťami. Preto vyučovanie písania sa oddávna radí k zložitým pedagogickým úlohám, ktoré spočívajú v optimálnej metóde a spôsobe nácviku.

Začiatky písania treba hľadať už v predškolskom veku. Dieťa bez toho, aby poznalo písmená, dokáže:

- vyťukať niečo na písacom stroji;
- vysádzať niečo pomocou tlačiarňičiek;
- „písať listy“, t. j. čmárať alebo kresliť pre iné osoby;
- podľa predlohy napísať tlačенými písmenami svoje meno (ak dieťa chce).

„**Písanie**“ je v predškolskom veku prevažne len priraďovaním neznámych znakov k sebe. V školskom písaní však už dieťa musí pochopiť, že rad vyslovených hlások zodpovedá súvislému sledu pohybov: povedanú informáciu treba pretvoriť do grafickej podoby, a to podľa určitých pravidiel. (Wenzel, 1993)

V rámci prípravy na písanie sa veľký význam pripisuje cvičeniam jemnej motoriky. Tie sa osobitne vyčleňujú pod názov **grafické cvičenia**.

Príprava na písanie sa môže uskutočňovať už v predškolskom veku - tá prechádza do učebného predmetu písanie, ktorý možno zaviesť a úspešne realizovať vtedy, ak vopred poznáme a stále sledujeme stav grafických zručností.

Overiť si to môžeme pred realizáciou prípravy - každé dieťa na menom označený hárok papiera formátu A4 nakreslí seba.

Analýza kresby a jej zostava naznačuje:

- aktuálny stav koordinácie očí a ruky;
- zručnosť v zaobchádzaní s ceruzkou, písacím nástrojom;
- vzťah pravo-ľavej orientácie;
- odlíšenie obrazu, poznatkov o skutočnosti a predstavy o sebe;
- schopnosť určiť polohu;
- stranovú orientáciu - pravorukosť alebo ľavorukosť dieťaťa;
- istotu v zaobchádzaní s priestorom na ploche papiera.

Stav grafických zručností u jednotlivých detí vyžaduje v stimulácii individuálny prístup. Grafické úlohy, ktoré deťom zadávame, sa síce dohodnú spoločne, ale riešia sa jednotlivo, prípadne v malých skupinkách. Pri riešení pomáhamo osobitne každému dieťaťu podľa záchytných bodov, ktoré vyplynuli z analýzy kresby na samom začiatku.

Nácvik písma, jeho osvojovanie, upevňovanie a zdokonaľovanie je rozvrhnuté do troch období:

1. prípravné obdobie - začína v predškolskom veku a prechádza do prvých týždňov školskej dochádzky (4 - 6, niekedy aj 8 týždňov)

2. obdobie vlastného nácviku - nasleduje bezprostredne po prípravnom období a končí sa koncom školského roka v 1. ročníku (keď žiaci ukončili nácvik všetkých písmen abecedy a číslíc)

3. obdobie rozvíjania písárskych zručností (2. - 3. ročník ZŠ)
(Šupšáková, 1991)

Do materskej školy prichádzajú deti s rôznymi skúsenosťami a návykmi v oblasti výtvarného prejavu. Priamym pozorovaním a analýzou grafického prejavu detí má učiteľka príležitosť rozpoznávať rozdiely medzi jednotlivými deťmi - *neprimeraný grafický prejav* (čo do veku), *prílišná impulzivnosť* - čo je často prejavom hyperaktivity dieťaťa, *nedostatočná manipulácia s písacím materiálom*, či celkové *držanie tela a sedenie* pri pracovnom stole, ktoré je

z hľadiska prípravy písania jedným z najrozhodujúcejších faktorov správneho vývinu dieťaťa.

Zanedbanie dodržiavania psychohygienických a technických požiadaviek písania už v rodine, či materskej škole, môže mať nepriaznivý dopad aj na celkový mentálny a telesný rozvoj dieťaťa.

Veľmi prekvapujúce je zistenie, že stúpa počet detí, ktoré majú minimálne zručnosti v grafickom prejave. Mnohé deti sa s kresliacim materiálom stretávajú až v materskej škole.

Ak dieťa nastúpi do MŠ od troch, či štyroch rokov, učiteľka má dosť priestoru na to, aby ho pripravila na vstup do 1. ročníka ZŠ aj v oblasti grafomotorických zručností.

Ak deti navštevujú MŠ iba jeden školský rok (5 až 6-ročné deti), z časového hľadiska je to veľmi krátka doba na to, aby sa dostatočne sociálne zadaptovali na prostredie MŠ, kolektív detí a dospelých, dostatočne vyhrali a zároveň zvládli úlohy troch vekových skupín, ktoré určuje *Program výchovy a vzdelávania detí v MŠ*.

Žiaľ, že sú aj deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, najmä rómske, ktoré MŠ nenavštevujú vôbec. Po konzultáciách s niektorými učiteľmi 1. ročníka, práve u týchto žiakov potrebujeme viac času na to, aby sme ich mohli pripraviť na písanie (3 až 5 mesiacov).

1.2 VÝZNAM A CIEĽ GRAFOMOTORICKÝCH CVIČENÍ

Grafomotorické cvičenie je niekoľkonásobný opis pohybov po línii s vhodným spojením ľubozvučnej hudby a riekanky na uvoľnenie dlhého a krátkeho svalstva.

Dôležitou súčasťou prípravy detí na prácu v ZŠ je rozvíjanie koordinácie zraku a ruky, ktorá je potrebná aj na zlepšenie grafických schopností detí MŠ, ale hlavne na prípravu žiaka k písaniu v 1. ročníku ZŠ.

Cieľom grafických a prípravných cvikov je rozvíjať i zmyslové vnímanie, najmä zrakové a pohybové, ďalej duševné schopnosti, tvarovú pamäť a predstavivosť, pozornosť, sústredenosť a disciplínu, napr. navliekaním korálok, strihaním prúžkov papiera, obkresľovaním a vystrihovaním geometrických tvarov u starších detí (5 až 6-ročných), ...

Hľadiac na fyziologické a psychologické aspekty tohto obdobia, prípravné cviky musia byť jednoduché, prirodzene motivované, sprevádzané riekankami, pesničkami alebo počítaním. Ďalšou nie menej dôležitou úlohou je naučiť deti *správne sedieť, správne umiestniť písanku na lavici a držať v ruke písací prostriedok*:

1. správne sedenie

Prvé návyky správneho sedenia a držania tela pri písaní by dieťa malo dostať už v rodine a v predškolskom zariadení, ale predovšetkým škola na to musí dbať od samého začiatku školskej dochádzky:

Dieťa sedí na celom sedadle, nie na jeho okraji, pričom nohy celou svojou plochou má na podlahe. Táto poloha mu zaručuje stabilitu. Strnulé alebo násilné sedenie by vyvolalo svalové napätie, čo by dieťa dlho nevydržalo.

Trup tela je mierne naklonený dopredu (k písacej doske), ale hrudník sa nedotýka lavice. Od prednej hrany stola je vzdialený približne 3 – 5 cm, čo je asi šírka detskej dlane. Váha celého tela je rozložená na sedadle, nie na predlaktiach, ktoré sú opreté o písaciu dosku.

V škole, ale i mimo nej, sa mnohokrát stretávame s nesprávnym držaním trupu – os chrbtice je naklonená doľava, u niektorých doprava alebo hlboko dopredu. Trvalo chybné držanie trupu spôsobuje až pokrivenie chrbtice (skolióza), guľatý chrbát (kyfóza), s čím úzko súvisí krátkozrakosť, trvalé žalúdočné, ale i dýchacie ťažkosti.

2. poloha hlavy

Hlava je mierne naklonená nad písankou, oči sú od nej vzdialené približne 30 - 35 cm. Vzdialenosť si deti prakticky nacvičia tak, že sa dotknú písacej dosky laktom a ukazováky oboch rúk položia pod očné viečka po obidvoch stranách tváre.

Pri nízko sklonenej hlave dieťa „píše nosom“, kazí si zrak, nemá dostatočný rozhľad po celej ploche písanky. Píše písmená v nerovnakej výške, nepravidelne, krivo riadkuje, atď. Ak hlavu nakláňa na jednu či druhú stranu - tzv. písanie z boku - nevidí dobre na vytváranie písmen, na vedenie riadkov a dodržiavanie jednotného sklonu písma.

3. poloha rúk

Predlaktia sú voľne položené na písacej doske a smerujú do pravého uhla, ktorého predpokladaný vrchol je v strede detského tela. (Existuje závislosť medzi úrovňou grafického prejavu a polohou sedenia. Ak je niektoré z predlaktí spustené dolu, vychýľuje sa os ramien z vodorovnej polohy a dochádza k spomínanej skolióze - skrivenie chrbtovej kosti - dieťa nedokáže dobre písať.)

Lakte sú v správnej polohe, ak mierne presahujú okraj písacej dosky a sú nepatrne vzdialené od tela. Každé výrazné vychýlenie polohy lakťa a predlaktia sa prejaví na kvalite písma, napr. vzdľaňovanie sa lakťa od tela spôsobuje stojatý sklon písma.

Zápästie a prsty sú v optimálnej polohe, ak sa opierajú o články dvoch posledných prstov (malička a prstenníka) tak, aby medzi zápästím a povrchom písacej plochy zostávala maličká medzera. Prvé tri prsty (palec, ukazovák

a prostredník) pridržiavajú písadlo (ceruzku alebo pero) a posledné dva sú mierne ohnuté smerom k dlani.

4. poloha nôh

Pri písaní sedí dieťa na stoličke tak, že 2/3 dolnej končatiny (stehná) sú na sedadle a 1/3 je voľná. V opačnom prípade hrana sedadla tlačí a bráni prirodzenému krvnému obehu. Pravá noha je v kolene zohnutá približne do pravého uhla a chodidlá nôh sa celou šírkou opierajú o podlahu. (To preto, aby sa váha tela aspoň čiastočne prenášala aj na ne a tak odľahčovala ruky.) Päty sú mierne vzdialené od seba a špičky chodidiel o niečo viac. Doporučuje sa predsúvať pravú nohu mierne dopredu. Odbremeňuje sa tým zaťaženie pravej ruky (váha tela sa prenáša na ľavú ruku), ktorá pri písaní potrebuje podstatne viac voľnosti.

5. umiestnenie písanky

Písanka je celou plochou na písacej doske. Pri písaní zvierá so spodným okrajom dosky uhol 15 až 25 stupňov, čiže pravý dolný roh písanky je zhruba o 3 až 4 detské prsty vyššie ako ľavý.

6. držanie písacieho prostriedku

Mnohým deťom robí ťažkosti držanie a manipulácia s písacím prostriedkom. *Základom správneho držania písadla je úplná voľnosť svalov hornej končatiny.* Dosiahneme ju hravou činnosťou, ktorej výsledkom by mal byť pohyb, gymnastický alebo grafický cvik, uskutočňovaný zábavným spôsobom a v rytme.

Písadlo držia prvé tri prsty ruky: palec, ukazovák, prostredník. Palec je mierne ohnutý a pridržiava písací prostriedok z ľavej strany zhora. Ukazovák prečnieva nad palcom a smeruje k hrotu. Prostredník ho pridržiava prvým článkom. Posledné dva prsty (prstenník a malíček) sú mierne ohnuté dovnútra dlane a slabo sa dotýkajú. Celá ruka leží ľahko na prvých dvoch článkoch malíčka, aby sa pri písaní voľne posúvala. Písadlo sa drží ľahko, 2 až 3 cm nad hrotom tak, aby jeho os zvierala s plochou papiera uhol približne 45 stupňov.

Ľavák drží písadlo podobne ako pravák - troma prstami: prvý článok prostredníka ho podopiera z ľavej strany zdola, palec ho pridržiava z pravej strany a ukazovák zhora. Drží ho ľahko 3 až 4 cm nad hrotom (špičkou), teda tak, aby s plochou papiera či písanky zvieral uhol približne 45 stupňov.

K najčastejšie používaným *písadlám* patrí ceruzka, pero a krieda, ktorou deti píšú na tabuľu. Používa sa aj fixka a pastelka.

(Šupšáková, 1991)

Uvedené psychohygienické a technické podmienky pri písaní zaväzujú aj učiteľky MŠ k ich plneniu zvlášť v grafickej príprave predškolákov.

1.3 REALIZÁCIA GRAFOMOTORICKEJ PRÍPRAVY

Pred grafickým cvičením **by sme nemali deti zaťažovať** náročnými činnosťami (maľovanie, pracovná výchova, namáhavá telesná výchova a pod.), ale volíme takú činnosť, ktorá nezaťažuje detský organizmus - **hudobnú alebo jazykovú výchovu**.

Nadväznosť na *jazykovú výchovu* má mimoriadne dobrý vplyv na výrazné a jasné vyslovovanie slov, tempo reči v riekanke spojenej s pohybom na ploche - **grafické cvičenie**.

Týmto dokážeme aj rýchlu reč spomaliť, prerušiť pauzou (dlhšou, či kratšou), ako i hovorenú reč ukončiť.

Na učiteľku sú z hľadiska výslednej efektívnosti a úspešného zvládnutia grafomotorickej prípravy detí kladené tieto nároky:

- komunikácia učiteľky hlasovo príjemná;
- príkladný rečový prejav;
- dostatočné využívanie mimiky tváre a pohybu celého tela;
- celkový estetický prejav, čo kladne a hlboko pôsobí na psychiku dieťaťa.

Deti týmto získavajú vysoko estetický zážitok a zároveň sa u nich dá nenásilne odstraňovať:

- porucha v rečovom prejave;
- typické vlastnosti reči (hlbka hlasu, nárečie, rómska reč);
- agramatizmus.

To znamená, že popri grafomotorickom cvičení precvičujeme aj gramaticky správne vyslovovanie hlások a spoluhlások a obohacujeme detský slovník o nové slová.

Všetko, čo deti získavajú spojením pohybu s riekankou, im poslúži ako súčasť prípravy na písanie v 1. ročníku ZŠ.

Úlohy pre grafickú prípravu predškolákov sú rozpracované v Programe výchovy a vzdelávania pre tri vekové skupiny:

a) 3 - 4 roky

Graficky zaznamenávať motivovaný pohyb vychádzajúci z ramenného kĺbu - **kývanie, mletie, hojdanie, navíjanie**.

b) 4 - 5 rokov

Graficky zaznamenávať pohyb vychádzajúci zo zápästia - **vertikálne a horizontálne línie a slučky**.

c) 5 - 6 rokov

Graficky zaznamenávať pohyb dlane a prstov - **oblúčiky obrátené hore a dolu, lomená línia, vlnovka, ležatá osmička, „fiktívne písmo“** (hra na písanie).

Jednoduchšia grafická príprava detí je vo viactriednych MŠ, kde horeuvedené úlohy sa môžu s deťmi plniť počas troch rokov.

Oveľa náročnejšia príprava je v jednotriednych MŠ, kde všetky úlohy deti musia zvládnuť za jeden školský rok (podľa návštevnosti MŠ).

Ešte náročnejšia práca čaká učiteľov 1. ročníkov so žiakmi, ktorí materskú školu nenavštevovali a zvlášť s tými, ktorí prichádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia, hlavne s Rómami. Práve tento projekt im môže pomôcť preklenúť počiatočné problémy pri nácviku písania.

Projekt pozostáva z **pracovných listov na motivačné kreslenie** (na opačnej strane listu sú riekanky k motivujúcim obrázkom, ktoré zároveň slúžia na hudobno-pohybovú motiváciu) a adekvátnych **pracovných listov s grafickými cvikmi**. K pracovným listom je pripojený návrh možného metodického postupu na realizáciu.

1.4 METODICKÉ POKYNY K REALIZÁCI

Grafomotorická príprava je rozdelená na dve časti:

1. motivačné kreslenie
2. grafické kreslenie (grafické cviky)

1.4.1 Motivačné kreslenie

Motivačné kreslenie pozostáva z troch fáz:

1. rozhovor o obrázku
2. hudobno-pohybová príprava
3. výtvarné stvárnenie

Rozhovor o obrázku

Ráno, pred grafickým kreslením, prípadne v predchádzajúci deň, môže učiteľka vystaviť pracovný list s výtvarným motívom na magnetickú tabuľu. Deti sa oboznamujú s obrázkami, pomenúvajú ich, tvoria vety, vymýšľajú krátke príbehy, recitujú básničky, riekanky, čím si brúsia jazýček a zdokonaľujú výslovnosť. Ak im obrázky pripomínajú nejaké rozprávky, môžu ich v krátkosti reprodukovať, prípadne podľa obrázkov vymyslieť zmysluplný príbeh.

Hudobno-pohybová príprava

Po predchádzajúcej príprave ešte v ten istý deň (alebo nasledujúci deň) využijeme riekanky v pohybovej motivácii pri rannom cvičení, pri odpoľudňajších telovýchovných chvíľkach alebo počas dňa, kedy to učiteľka uzná za vhodné, kde

pri:

- úlohe č. 1 volí motivovaný pohyb vychádzajúci z ramenného kĺbu;
- úlohe č. 2 volí motivovaný pohyb vychádzajúci zo zápästia;
- úlohe č. 3 volí motivovaný pohyb vychádzajúci z dlane a prstov.

Ak deti nemajú dostatočne uvoľnenú ruku, pohybovú motiváciu vykonávame častejšie. Samozrejme precvičujeme rovnako pravú aj ľavú polovicu tela. Učiteľka dbá na to, aby príslušný pohyb pred deťmi predviedla zrkadlovo.

Pri pohybovej motivácii detí učiteľka môže využívať rôzne pomôcky, ktoré pomáhajú odpútať pozornosť od seba samého i od kamaráta, sústrediť sa na predmet v ruke a samotný cvik. K týmto pomôckam patria napríklad:

- *kuželky* - v sede skrížnom dieťa kuželkou opisuje polkruhy, a to pravou aj ľavou rukou, pričom si dobre precvičí ramenný kĺb;
- *farebné stuhy* - učiteľka máva stuhou, deti pozorujú oblúčky, kruhy, osmičky, ktoré robí stuha vo vzduchu a spojením s riekankou to robia aj samy;
- *farebné špagáty rôznej dĺžky* - deti znázorňujú rôzne výtvarné motívy (slimáčika, snehuliaka, zvieratka, jamky na guľôčky, ...), alebo znázorňujú grafické cviky na koberci, po ktorých potom chodia rukou a precvičujú si tak svaly;
- *drevené triesky* - používame na znázorňovanie vertikálnych a horizontálnych línií, lomených čiar, na zostrojovanie rôznych obrazcov (slniečka, železnice, ...), alebo ako imitáciu kresliaceho materiálu;
- *krúžky na cvičenie*
- *mäkký drôt*.

Výtvarné stvárnenie

Z príslušného pracovného listu si deti spolu s učiteľkou vyberú nejaký výtvarný motív (napr. dúhu, slnko, snehuliaka, plot, rebrík a pod.) a ten kreslia najskôr na veľkú plochu papiera (napr. na baliaci papier) rôznym kresliacim materiálom (napr. pastelom, voskovkou, fixkou a pod.). V základnej škole žiaci môžu kresliť aj kriedou na tabuľu.

Pri tejto činnosti sa môžu postupne vystriedať všetky deti. Každý tam niečo dokresľuje, pričom to deklamuje príslušnou riekankou, či pesničkou až z toho vznikne krásny plagát, ktorým si deti vyzdobia interiér školy.

Staršie deti, ktoré už túto činnosť robili v predchádzajúcom školskom roku, môžu vystrihovať rôzne tvary, listy, pásiky (cesta, koľajnice, ...) a nalepovať ich na plagát ku kresbe. Ďalšie motívy si deti skúšajú kresliť na menšie formáty papiera. Na túto činnosť je vhodné použiť zošit formátu A4, do ktorého si deti budú postupne kresliť vybrané obrázky a v druhej polovici školského roka aj grafické cviky. Podľa záujmu detí sa jedným pracovným listom môže učiteľka zaoberať aj celý týždeň, a to v iných organizačných formách.

Takýmto spôsobom je možné s deťmi zvládnuť všetky pracovné listy motivačného kreslenia počas prvého polroka.

Pri kreslení je zachovávaná postupnosť od najväčšieho formátu po formát A4.

V priebehu tejto činnosti sa deti naučia množstvo uvedených riekaniak, čím sa u nich zdokonaľuje výslovnosť a spríjemňuje im to chvíle pri kreslení. Veľkým prínosom je aj to, že v priebehu už asi dvoch mesiacov sa obohatí detská kresba a rady kreslia aj deti, ktoré na začiatku školského roka o výtvarnú činnosť vôbec nejavili záujem.

1.4.2 Grafické kreslenie

Po zvládnutí motivačného kreslenia, ktoré trvá približne prvý polrok školského roka, začíname s grafickým kreslením. Postupujeme podobne ako pri motivačnom kreslení.

Učiteľka opäť ukazuje deťom pracovné listy s motivačným kreslením, opakuje s nimi riekanky (prácu jej uľahčí to, že riekanky sú na opačnej strane pracovného listu), ktorými deťom pripomenie jednotlivé motívy.

Tentokrát vykonávame iba grafický záznam výtvarnej motivácie, ktorý spočíva v **niekoľkonásobnom opise pohybov po línii**.

Veľkosť grafického cviku volíme tiež od najväčšieho formátu po najmenší. Najskôr na formáte A4 umiestnenom na šírku. Tento list papiera si potom deti prekladajú, zaryhujú na polovicu a neskôr na štvrtinu po šírke, pričom ryhy im slúžia ako riadky, ktoré si môžu vyznačiť aj ceruzkou.

Túto druhú časť grafickej prípravy **motivujeme „hrou na školáka“**, lebo je menej zaujímavá ako prvá časť. Chodíme s deťmi na návštevy do 1. ročníka ZŠ, kde deti majú možnosť písať kriedou po tabuli, sedieť v školských laviciach, a tak sa zoznámiť s celkovým prostredím ZŠ.

Dôrazne dbáme na správne držanie tela a kresliaceho materiálu. V tomto prípade je to **mäkká ceruzka 2B**, prípadne č. 1.

Tesne pred grafickým kreslením by sme nemali zabúdať na gymnastiku rúk a hlavne prstov.

Z časového hľadiska trvanie grafomotorickej prípravy detí je v jednotlivých ustanovizniach rôzne. Učiteľka materskej školy ju môže realizovať jeden až tri roky, učiteľ 1. ročníka ZŠ 6 - 8 týždňov až 5 mesiacov, prípadne až jeden rok (podľa mentálnej úrovne žiakov). V špeciálnych ustanovizniach grafomotorická príprava je determinovaná stupňom a druhom postihnutia klientov.

1.5 METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÝM LISTOM

Súčasťou metodického materiálu grafomotorických zručností sú dva druhy pracovných listov:

- pracovné listy k **motivačnému kresleniu** (MK) s farebnými obrázkami, kde na opačnej strane sú uvedené motivačné riekanky, ktoré učiteľke zároveň slúžia ako zásobník k rôznym výchovno-vzdelávacím činnostiam v MŠ a ZŠ;
- pracovné listy ku **grafickému kresleniu** (GK) s obojstrannými grafickými cvikmi.

Pracovné listy k motivačnému kresleniu sú určené učiteľom ako **motivačný materiál** na vzbudenie záujmu detí o prácu. Majú slúžiť ako zásobník na výber rôznych výtvarných motívov k jednotlivým úlohám grafickej prípravy detí.

Cieľom pracovných listov k motivačnému kresleniu je motivovať deti k činnosti a nie výtvarne zvládnuť všetky motívy.

Cieľom pracovných listov ku grafickému kresleniu je v druhej fáze prípravy (2. polrok školského roka v MŠ a začiatok školského roka v ZŠ) graficky zvládnuť navrhnuté pracovné listy podľa schopnosti detí.

1.5.1 Úloha č. 1, veková skupina: 3 - 4 roky

Graficky zaznamenávať motivovaný pohyb vychádzajúci z ramenného kĺbu.

1a - kývanie

MK: Na samom začiatku môžeme vyložiť (napr. na magnetickú tabuľu) všetky motivačné obrázky. Ježka z obrázka pracovného listu 1a môžeme použiť ako vzor usilovnosti pri zásobovaní sa na zimu (deklamované riekankou *Hore briežkom*). Na konci svojho snaženia (pracovný list 3g) odpočíva v brlôžku spokojný so svojou prácou. Aby sa mu v zime dobre odpočívalo a nebolo mu chladno, pridáme mu na domček lístia (deklam. riekankou *Keď šiel vetrík do sveta*).

Povzbudíme deti k usilovnosti tým, že na konci ich snaženia (koniec školského roka v MŠ a 1. ročník ZŠ) bude ich rúčka pripravená na písanie, aby si mohli napísať svoje meno, list mamke, ako ju ľúbia (pracovný list 3h).

Takýmto spôsobom postupujeme pri ostatných pracovných listoch: spolu s deťmi hľadáme rôzne súvislosti medzi obrázkami a integrujeme to do celodenného výchovno-vzdelávacieho procesu podľa témy, ktorú s deťmi preberáme. Podobne to môžeme využiť v ZŠ na vyučovacích hodinách.

GK: Kreslíme mierny horný oblúčik s viacnásobným obojstranným opisovaním, najskôr na celej ploche formátu A4, potom na polovici a nakoniec na štvrtine formátu A4 preloženom po šírke.

Podobným spôsobom postupujeme pri všetkých pracovných listoch. Motiváciu k obrázkom odporúčame používať pomocou príslušných riekaniek, aby sa deti zároveň učili pracovať s textom a príslušnou ilustráciou v pracovnom liste, čím u nich vzbudíme záujem o prednes básní, či celkový vzťah ku knihe.

1b - mletie

MK: Podľa možnosti sa snažíme vyberať takú motiváciu, ktorá by obsahovo bola v súlade s týždennou témou výchovného procesu (zvieratá, ovocie, ...), resp. cieľovými úlohami vyučovacích predmetov.

GK: Kreslíme kruh (tanierik, ..., deklamovanie riekanky *Toč sa, toč sa vareška*) viacnásobným opisovaním sprava doľava.

1c - hojdanie

GK: Kreslíme mierny dolný oblúček viacnásobným obojstranným pohybom.

1d - navíjanie

MK: Pri kreslení dbáme na to, aby deti vyfarbili celú plochu. Zvykáme si na vyplnenie celých plôch pri vyfarbovaní v pracovných zošitoch, omaľovankách, zamestnaniach a hodinách výtvarnej výchovy.

GK: Kreslíme kruh viacnásobným opisovaním zľava doprava.

1.5.2 Úloha č. 2, veková skupina: 4 - 5 rokov

Graficky zaznamenávať pohyb vychádzajúci zo zápästia.

2a - vertikálne línie

GK: Kreslíme zvislé čiary dlhšie, kratšie a prerušované zhora nadol a zdola nahor („prší dážď“, „rastie tráva“).

2b - horizontálne línie

GK: Kreslíme vodorovné čiary jedným ťahom oboma smermi (zľava doprava a sprava doľava) a spájame vodorovné a zvislé čiary („rebrík“, „plot“, ...).

2c - krivky

Prechod z rovných čiar na slučky je pre deti náročný, preto sme vsunuli medzi tieto dva cviky krivky, i keď to Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách neuvádza.

GK: Krivou čiarou zaznamenávame rôzny pohyb - „dym, keď fúka vietor“, „beh myšky do skrýše“, ...

2d - slučky

GK: Kreslíme slučky s horným a dolným oblúčikom.

1.5.3 Úloha č. 3, veková skupina: 5 - 6 rokov

Graficky zaznamenávať pohyb dlane a prstov.

3a - oblúčiky obrátené hore

GK: Kreslíme samostatné horné oblúčiky viacnásobným obojstranným opisovaním („krtkove kopčeky“) a spájané oblúčiky väčšie a menšie.

3b - oblúčiky obrátené dole

GK: Kreslíme samostatné dolné oblúčiky viacnásobným obojstranným opisovaním („jamky“) a spájané oblúčiky väčšie a menšie.

3c - lomená línia

GK: Kreslíme lomené čiary zdola nahor a zhora nadol viacnásobným opisovaním. Menšie tvary sa pokúšame nakresliť jedným ťahom.

3d - vlnovka

Toto cvičenie sa doposiaľ javí ako najťažšie grafické cvičenie pre deti.

GK: Kreslíme vlnovky viacnásobným opisovaním jedným ťahom zľava doprava.

3e - ležatá osmička

Keďže aj tento cvik je pomerne náročný, môžeme si ho názorne nacvičiť pri pohybovej motivácii na rannom cvičení - podávaním kuželky okolo pravej a ľavej nohy, opisovaním dvoch kužieliek drievkom pohybom sprava doľava.

GK: Kreslíme ležaté osmičky viacnásobným opisovaním sprava doľava. Stojatú osmičku kreslíme cez dva riadky pretínajúcu sa na čiare.

3f - fiktívne písmo - motivácia

MK: Opakujeme a upevňujeme jednotlivé výtvarné prvky v menšom prevedení.

GK: Kreslíme kolieska a iné grafické tvary viacnásobným opisovaním sprava doľava a postupne sa približujeme tvarom písmen, prípadne ich jednotlivým častiam.

3g - fiktívne písmo - usporadúvanie

MK: Postupne začíname zmenšovať plochu - na menšej ploche nakreslíme viac výtvarných prvkov s pravidelnejším usporiadaním.

GK: Začínáme s „**hrou na školákov**“. Dbáme na súmerné radenie jednotlivých tvarov k sebe, snažíme sa o úhladnosť a čistotu. Kreslíme „lastovičky“ zľava doprava pretínajúce sa na čiare obrátené hore a dole.

3h - fiktívne písmo v riadku - „list“

MK: Teraz sme už „**ozajstní školáci**“. Pokúsime sa spájať tvary, ktoré sme sa doposiaľ naučili.

GK: „**Píšeme list.**“ Na začiatku riadku začíname veľkým grafickým tvarom, na konci dáme bodku. (Môžeme použiť aj skutočný text.) Každému dieťaťu umožníme svoj „list“, či „básničku“ prečítať, pričom si text zaznamenávame a spolu sa o ňom rozprávame.

Pri kreslení grafických cvikov netreba zabúdať na správny sklon zošita, resp. papiera, aby sa aj grafické cviky približovali sklonu písma.

2 OBOZNAMOVANIE SA S ABECEDOU

2.1 METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÝM LISTOM

V tejto časti projektu sa dieťa oboznámi s veľkou tlačenou abecedou pomocou viacnásobnej motivácie obrázkami, riekankami, pesničkami a pohybom.

Podobne ako v prvej časti projektu zaoberajúcej sa rozvojom grafomotorických zručností, ktoré pripravujú dieťa na zvládnutie písania, vychádzame z rovnakých princípov: Nie je vhodné, aby sa od dieťaťa bez prípravy a dostatočnej motivácie žiadalo mechanické zvládanie grafického tvaru.

Pri učení sa jednotlivého grafického znaku využívame viac „prameňov“, ktorých spojením vznikne „potôčik, naplňajúci priestor kognitívnych schopností dieťaťa“. Čím je týchto prameňov viac, tým je potôčik bohatší a tým sa dieťaťu ľahšie učí, najmä keď je v niektorej oblasti oslabené.

Preto tiež využívame tri pramene:

1. **motivujúce obrázky**
2. **riekanky**
3. **pohyb**, ku ktorým sa môže pridať ešte zhudobnená riekanka
4. **pesnička**.

Riekanky, resp. pesničky, ktoré dieťaťu pomáhajú pri učení sa grafickej podoby veľkých tlačených písmen, boli vytvorené tak, aby spĺňali niekoľko požiadaviek naraz:

- a) Každá riekanka začína hláskou, ktorú sa má dieťa naučiť graficky znázorniť ako veľké tlačené písmeno.
- b) Každá riekanka obsahuje niekoľko takých hlások, aby ich dieťa zvukovo identifikovalo.
- c) Každá riekanka spĺňa logopedické hľadisko: aby sa dieťaťu čo najľahšie vyslovovala.
- d) Každá riekanka sa dá znázorniť obrázkom, ktorý v sebe jasne obsahuje požadované písmeno.
- e) Text riekanky je zhudobnený vo forme pesničky.

Pomocou **motivujúcich obrázkov** vedúcich ku grafickým znakom snažíme sa deti zaujať - aktivizujeme ich vizuálnu pamäť, obrázkov sa pre ne stáva mnemotechnickou pomôckou.

Riekanky vedúce ku grafickým znakom sa vyznačujú pravidelným rytmom slov - rytmus riekaniek aktivizuje sluchovú pamäť dieťaťa.

Pesničky sú vlastne zhudobnené riekanky, ktoré využívajú poznatky muzikoterapie: melódia sa snaží, pokiaľ je to možné určitým spôsobom „kopírovať“ grafický tvar písmena, melódia i rytmus vystihujú obsah pesničky a výrazne podporujú sluchovú pamäť učiaceho sa, ešte viac ako samotná riekanka. (Mátejová, Mašura, 1992)

(Dôležitá poznámka: Niektoré z pesničiek sú melodicky, rytmicky a rozsahovo náročné. Preto ich odporúčame tým učiteľkám, ktoré sú schopné ich zahrať a zaspievať, resp. transponovať si ich do vyhovujúcej polohy. Nikoho nenútime zvládnuť ich po speváckej stránke, ale pokúsime sa len povzbudiť deti, aby dobrovoľne skúšali spievať pesničky spolu s učiteľkou. Napriek tomu, že nie všetky deti budú spievať, aj samotné počúvanie pesničky s nápaditou melódiou a rytmom výrazne podporí ich sluchovú pamäť, ešte viac ako riekanka. Aj keď každá učiteľka nevyužije všetky štyri „pramienky“ podporujúce učenie sa, zostanú jej ešte tri: obrázok, riekanka, pohyb.)

Dôležitou súčasťou metodického postupu je *pohyb* - každá riekanka, resp. pesnička sa deklamuje alebo spieva s pohybom, aby dieťa najskôr robilo grafický znak celým ramenom, t. j. pomocou *hrubej motoriky* (okrem toho využívame skutočnosť, že rečové centrum sa nachádza v tesnej blízkosti pohybového centra).

Keď zistíme, že dieťa je dostatočne motivované, pristúpime k pracovnému listu, ktorý obsahuje samotné písanie grafického znaku, t. j. pomocou *jemnej motoriky*.

2.1.1 Písmeno A

1. Ukážeme obrázok kresliacich detí, rozprávame o streche domu, ktorý nakreslili, viackrát celým ramenom robíme pohyb opisujúci štít strechy a vodorovnú povalu, pričom znázorňujeme veľké A (dávame pozor na zrkadlový obraz písmena, t. j. aby sme ho nepísali zo svojho pohľadu, ale z pohľadu detí).
2. Deti si môžu nakresliť svoj obrázok.
3. Upozorníme deti na to, že obrázok obsahuje veľké tlačené písmeno A.
4. Deklamujeme viackrát riekanku o deťoch - maliaroch, sami, aj s deťmi. Rytmus riekanky pomáha deťom zapamätať si ju.
5. Môžeme deťom zaspievať pesničku. Aj pri spievaní neustále robíme pohyb - opisovanie písmena celým ramenom. Spievame veselo, rýchlo, zvýrazníme slová: *Aha, akí maliari!* Povzbudzujeme deti, aby skúšali spievať pesničku s nami, ale nenútime ich. Nejde ani o to, aby spievajúce deti pesničku dokonale zvládli. Napriek tomu sa sluchová pamäť detí počúvaním podporí.
6. Dĺžku učenia sa a frekvenciu opakovania volíme podľa toho, aké deti máme pred sebou.

Pred učením sa ďalšieho tvaru písmena zopakujeme predošlú riekanku/pesničku, resp. všetky predošlé riekanky/pesničky. Obrázok s písmenom A umiestnime na viditeľné miesto, ďalšie obrázky postupne pridávame k nemu. Pomáha to deťom zapamätať si poradie písmen v abecede. (Autorka pesničiek vyskúšala, že aj dospelí ľudia s ťažkou mentálnou retardáciou (!) boli schopní naučiť sa týmto spôsobom celú abecedu).

Každý pracovný list obsahuje farebný motivujúci obrázok, na ktorom je zreteľne vidieť dané písmeno, na opačnej strane je pesnička a riekanka s výrazným vyznačením daného písmena, ktoré sa vyskytuje v riekanke niekoľkokrát.

2.1.2 Poznámky k ďalším riekankám/pesničkám o písmenách

Písmeno B

Lienočky sú malé, jemné chrobáčky, lezú po tenkom stebielku. Riekanku deklamujeme jemným hlasom, pesničku môžeme hrať o oktávu vyššie, aby sme to naznačili.

Písmeno C

Deklamujeme/spievame potichu, tajomne (jemný svit hviezdy a mesiaca).

Písmeno D

Pri deklamácii či speve napodobňujeme „vzdychanie a dudranie” objedeného Dušana, rukou prechádzame po jeho nafúknutom bruchu. Viazané časti melódie znázorňujú oblúk veľkého D.

Písmeno E

Pri slovách „zlomila si” spomaľujeme a deklamujeme/spievame oddeľujúc slabiky takto: *zlo- mi- la si*, pri každej z troch skupiniek hlások kreslíme jeden zub hrebeňa.

Písmeno F

Deklamujeme/spievame rýchlo, figliarsky, zvýrazňujeme prvú slabiku slov: **Figliar, Filip fúkať** chce ... „Fffff!” namiesto deklamovania/spievania zafúkame (melódia sa ozve len v sprievode).

Písmeno G

Riekanku dramatizujeme. Melódia druhej časti pesničky je viazaná a napodobňuje skrúteného hada.

Písmeno H

Prvú časť deklamujeme/spievame ťažkopádne (kamenné hradby), druhú ľahko (let holuba).

Písmeno Ch

Pohybom znázorníme písmeno Ch tak, že pohladkáme pavúka po chrbte a pohladkáme ohnutý lístok kvetu. Deklamujeme/spievame veselo, rytmicky (pavúk sa teší z dobrej hostiny).

Písmeno I

V prvej časti riekanky (pri stúpajúcej melódii) zosilňujeme, pri druhej (klesajúcej) zoslabujeme (melódia naznačuje rovnú zvislú čiaru).

Písmeno J

Deklamujeme/spievame jemne, viazané časti melódie znázorňujú „zaokrúhlenie“ písmena J.

Písmeno K

Riekanku výrazne dramtizujeme, spievame rázne, pochodovo, kohútik je rozkročený a ako kapitán vystiera krídlo, ukazuje sliepkam, kam majú ísť a čo majú robiť.

Písmeno L

Deklamáciou i spevom napodobňujeme smutného Leopolda.

Písmeno M

Deklamujeme/spievame veselo, rytmicky. Mačiatko ako malý Indián s čelenkou ide na lov myší. Písmeno M tvoria uši a stužky z čelenky.

Písmeno N

Môžeme sa aj sami pohybovať ako útočník, bežíme rovno, späť doprava, zastaneme a *vykopneme loptu* rovno dopredu, tým názorne vytvoríme písmeno N. Slovo *góóó!* nespievame, ale hlasno zvoláme, melódia sa ozve v doprovode.

Písmeno O

Krúžime rukou, hladkáme ubolenú Olinku. Melódia kopíruje okrúhle O. Deklamáciou/spevom vyjadrujeme Olinkine obavy a prekvapenie.

Písmeno P

Deklamujeme/spievame rýchlo, radostne. Riekanka/pesnička obsahuje osemkrát písmeno P, ktoré vyslovíme s dôrazom, aby hlásku *p* deti vnímali aj sluchom.

Písmeno R

Deklamujeme/spievame veselo, tanečne. Dôležité slová sú *Rozkročím sa, ruku vbok*, priamo navádzajú deti na to, ako sa píše veľké R.

Písmeno S

Môžeme sa aj sami pohybovať ako po serpentíne a tak priamo vytvárať písmeno S.

Písmeno T

Deklamácia/molová melódia vyjadruje Tónovu ťažkú prácu.

Písmeno U

Spievame ľahko, radostne, usmievame sa, aby aj náš úsmev vytvoril písmeno U.

Písmeno V

Deklamujeme/spievame veselo, rytmicky, na konci pesničky môžeme aj prstami ukázať *vít'azné véčko* (volavka to vyhrala, keď pre svoju rodinu našla také výhodné miesto).

Písmeno X

Deklamáciou/spevom napodobňujeme nešťastného nerozhodného Xavera.

Písmeno Y

Môžeme aj foneticky znázorňovať tvrdé Y (zatemňovaním zvuku) a mäkké I (rozjasňovaním zvuku).

Písmeno Z

Deklamácia/melódia napodobňuje „kľúčkovanie“ zajaca utekajúceho pred líškou, tak sa deťom zafixuje tvar písmena Z. Môžeme aj sami utekať do tvaru písmena Z.

Riekanky deklamujeme čo najživšie, dramaturizujeme ich, môžeme zvýrazňovať dané hlásky, ktoré sa v nich viackrát opakujú, (deti ich môžu sluchom vyhľadávať, počítať, a podobne). Pesničky môžu mať aj širšie použitie, napr. pri hudobnej výchove, pri rozcvičke na telesnej výchove, ako oživenie na hodine čítania a pod.

pesničky a výrazne podporujú sluchovú pamäť učiaceho sa, ešte viac ako riekanka.

4. pohyb

Každá riekanka, resp. pesnička sa deklamuje alebo spieva s pohybom, aby dieťa najskôr robilo grafický znak celým ramenom, t. j. pomocou *hrubej motoriky*. Okrem toho využívame skutočnosť, že rečové centrum sa nachádza v tesnej blízkosti pohybového centra.

Dôležitá poznámka: Z týchto štyroch možností rovnako ako pri abecede môžeme využiť najmenej tri: obrázok, riekanku a pohyb. Využitie pesničiek je determinované dispozíciami učiteľky v oblasti hudby.

Keď je dieťa dostatočne motivované, pristúpime k pracovnému listu, ktorý obsahuje samotné písanie grafického znaku, t. j. pomocou *jemnej motoriky*.

3.1.1 Číslica 1

1. Ukážeme obrázok žirafy, rozprávame o nej, zameriame sa na hlavu a dlhý krk, viackrát celým ramenom robíme pohyb hladkania jej hlavy a krku, pričom znázorňujeme veľkú jednotku (dávame pozor na zrkadlový obraz číslice, t.j. aby sme jednotku nepísali zo svojho pohľadu, ale z pohľadu detí).
2. Deti si môžu nakresliť svoj obrázok žirafy, resp. vymalovať čiernobiely pracovný list.
3. Upozorníme deti na to, že obrázok obsahuje číslicu 1.
4. Deklamujeme viackrát riekanku o žirafe - jednotke, sami, aj s deťmi. Rytmus riekanky pomáha deťom zapamätať si ju.
5. Môžeme deťom zaspievať pesničku o žirafe. Aj pri spievaní neustále robíme pohyb - opisovanie číslice celým ramenom. Zvýrazňujeme stúpajúcu a klesajúcu melódiu, vystihujúcu tvar číslice. Jednotku počas pesničky opíšeme dvakrát. Povzbudzujeme deti, aby skúšali spievať pesničku s nami.
6. Dĺžku učenia sa a frekvenciu opakovania volíme podľa toho, aké deti máme pred sebou.

Pred učením sa ďalšieho tvaru číslice zopakujeme predošlú riekanku/pesničku, resp. všetky predošlé riekanky/pesničky. Obrázok žirafy umiestnime na viditeľné miesto, ďalšie obrázky postupne pridávame k nemu. Pomáha to deťom zapamätať si poradie čísel.

Pesničky môžeme použiť aj na hudobnej výchove, pri rozcvičke na telesnej výchove, vytvoriť z nich program pre rodičov, a podobne.

3.1.2 Poznámky k učeniu sa ďalších číslic

Pri každej číslici zachovávame postup ako pri číslici 1, bod číslo 5 môžeme vynechať.

Číslica 2

Pri deklamovaní riekanky/ spievaní pesničky hladkáme hus po hlave a krku a naznačujeme vodorovnú hladinu vody. Pesničku spievame viazane, v hudobnom doprovode môžeme použiť arpeggio (tečúca voda).

Číslica 3

Najskôr sa zbavíme strachu pohladkať trojku podobnú hadovi: had je veselý, neštípe, nemá rozdvojený jazyk, usmieva sa! Rytmus pesničky je výrazný, veselý.

Číslica 4

Deklamáciou/spevom napodobňujeme fňukanie polámanej stoličky a chlapca, ktorý nemá na čom sedieť.

Číslica 5

Na päťke ukážeme krk, brucho, šilt na čiapke. V riekanke/pesničke zvýrazníme slovo *nepukni!*

Číslica 6

Prvú časť riekanky/pesničky deklamujeme/spievame veselo, akoby sme pochodovali, v druhej časti napodobňujeme kotúľanie.

Číslica 7

V riekanke/pesničke zvýrazňujeme slová „vystrekuje ostrý nos“.

Číslica 8

Pri slovách „vylizuje sladký med“ spomaľujeme.

Číslica 9

Pesničku spievame viazane, viazaná melódia prvých taktov vyjadruje oblosť bubliny.

ZÁVER

Grafomotorické zručnosti sú iba jednou z oblastí prípravy detí na ZŠ. Z uvedeného projektu vyplýva, aké nároky sú kladené na učiteľov a vychovávateľov pri tejto náročnej príprave.

Dnes už málokto pochybuje o dôležitosti predškolskej výchovy ako súčasti prípravy detí na vstup do 1. ročníka ZŠ, ktorý je pre ne problematický po psychickej aj fyzickej stránke. Práve to by nás malo zaväzovať k úsiliu urobiť všetko pre to, aby prechod detí z MŠ a rodiny do ZŠ bol čo najpokojejší, aby sa deti na školu tešili a prežívali radosť zo získavania nových poznatkov.

Ak je dieťa nejakým spôsobom znevýhodnené, napr. sociálne, telesne, zmyslovo, či mentálne, potrebuje byť ešte viac motivované ako dieťa zdravé.

Úspech našej práce často závisí od vynaliezavosti a tvorivosti každého, kto s deťmi pracuje.

Pomocou učiteľkám, vychovávateľkám i rodičom má byť predkladaný materiál.

Keďže projekt bol už pokusne vyskúšaný v materskej škole i v domove sociálnych služieb pre viacnásobne postihnutých (mentálne, zmyslovo i telesne), praktické skúsenosti a výsledky i záujem učiteliek MŠ, ZŠ a vychovávateľiek DSS nás utvrdili v tom, že materiál s takýmto obsahom, tvorivým nápadom a univerzálnym použitím by bol žiadaný a využiteľný. Napr. väčšine dnes dospelých obyvateľov DSS bolo donedávna vzdelanie odopierané, boli označovaní ako nevzdelateľní. Prax v DSS ALIA v Bardejove i na iných miestach dokazuje, že dokonca aj dospelí mentálne postihnutí ľudia sú vzdelateľní a treba im túto možnosť poskytnúť vo vlastnom zariadení.

J. A. Komenský v Informatóriu školy materskej charakterizuje dieťa ako nepopísaný list. (Komenský, 1991)

Prvé stránky tohto „listu“ začínajú zaplňať jeho vlastní rodičia. Potom sa na tento „list“ podpisujú učelia MŠ a ZŠ. Snažme sa, aby sme sa pri stretnutí s týmto „listom“ v dospelosti nemuseli hanbiť za svoj rukopis.

Zoznam bibliografických odkazov

1. FÖLDESOVÁ, Jadranka. 2003. *Z inšpekčných zistení*. In: Predškolská výchova 2 November December 2003/04, ročník LVIII, s. 22.
2. HAJDÚKOVÁ, Viera. 2004. *Inšpekčné zistenia v materských školách Slovenskej republiky v školskom roku 2002/03*. In: Predškolská výchova 3 Január Február 2003/04, roč. LVIII, s.11,12.
3. FRÖHLICH, Andreas D. 1995. *Lernmöglichkeiten: Aktivierende Förderung für schwer mehrfachbehinderte Menschen*. Heidelberg Universitätsverlag C. Winter, 1995. ISBN 3-89149-213-8
4. KOMENSKÝ, Ján Ámos. 1991. *Informatórium školy materskej*. Slovenské pedagogické nakladateľstvo Bratislava, 1991. ISBN 80-08-01568-3
5. MÁTEJOVÁ, Zlatica, MAŠURA, Silvester. 1992. *Muzikoterapia v špeciálnej a liečebnej pedagogike*. Slovenské pedagogické nakladateľstvo Bratislava, 1992. ISBN 80-08-00315-4
6. GUZIOVÁ, Katarína, 1999. *Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách*. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky, 1999. ISBN 80-967721-1-2
7. ŠUPŠÁKOVÁ, Božena. 1991. *Detské písmo*. Medzinárodná účastinná spoločnosť Bradlo, Bratislava, 1991. ISBN 80-7127-045-8
8. VIRGOVIČOVÁ, Lýdia, Mgr. VIRGOVIČOVÁ, Zuzana. 1991. *Moje prvé čiary*, Orbis Pictus Istropolitana, Bratislava, 1991.
9. WENZEL, A. 1993. *Začiatkové vyučovanie*. Slovenské pedagogické vydavateľstvo Bratislava, 1993. ISBN 80-08-02000-8
10. LAZNIBATOVÁ, Jolana. 2001. *Nadané dieťa, jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. IRIS Bratislava, 2001. ISBN 80-88778-23-8

Názov : ROZVOJ OSOBNOSTI
DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU
ŽIAKOV 1. ROČNÍKA ZŠ
DETÍ ZO SOCIÁLNE ZNEVÝHODNENÉHO PROSTREDIA
KLIENTOV DSS S RÔZNYM DRUHOM POSTIHNUTIA

Autor : Mgr. Jana Nagajová
Mária Porubská

Recenzenti : Doc. PhDr. Ľudmila Belásová, CSc.
PaedDr. Edita Šimčíková

Jazyková úprava : PaedDr. Edita Šimčíková

Vydavateľ : Metodicko-pedagogické centrum v Prešove

Za vydanie
zodpovedá : PaedDr. Ivan Pavlov, PhD.
riaditeľ MPC

Náklad : 500 ks

Rok vydania : 2006

1. vydanie

ISBN 80-89055-71-0

**METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM
V PREŠOVE**

NAGAJOVÁ, PORUBSKÁ

**ROZVOJ OSOBNOSTI
DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU
ŽIAKOV 1. ROČNÍKA ZŠ
DETÍ ZO SOCIÁLNE ZNEVÝHODNENÉHO PROSTREDIA
KLIENTOV DSS S RÔZNYM DRUHO M POSTIHNUTIA**

2 0 0 4

Nad kopčekom svieti dúha.
Aké je to krásne!
Dobre si ju poobzerám,
ešte prv, než zhasne.

Moja lopta gul'atá,
len mi neskoč do blata!
Pozri, aký silný som,
vykopnem ťa oblúkom.

Keď šiel vetrík do sveta,
sem a tam sa preháňal,
strom mu kýval vetvičkou,
kvietok sa mu ukláňal.

Zelená hruška na konári,
slnko ťa lúčom pohladká,
aby si mala žltú farbu,
aby si bola presladká.

Hore briežkom, dolu briežkom
pomaličky kráča ježko
pozrieť, či sú hrušky zrelé.
Jednu našiel. To je skvelé!

Jedno pekné vajíčko
na vandrovku kráča,
zrazu štetec farbami
už mu bruško zmáča.

Nechod', vajce,
nechod' preč,
chcem ťa vymalovať,
aby ťa smel vo svete
každý obdivovať!

Toč sa, toč sa, vareška,
uvar niečo sladké
na okrúhle tanierik
našej malej Katke.

Namelieme veľa maku,
upečieme koláčik,
okrúhle a veľmi sladký.
Kto ho spapká? Medvedík!

Gulaté sú hlavičky,
špicaté sú ušká.
Oči, fúzy na nose,
aj okrúhle brušká,

potom ešte chvostíky
mäkké, zakrútené.
Tak sa kreslia mačičky.
My to dobre vieme.

Mačička sa smutne díva:
uletel jej balónik.
Stúpa hore, stále vyššie,
nemôže ho chytiť nik.

Jeden zajac, dva zajačky
vylihujú horeznačky.
Slniečko ich opáli,
aby hnedé zostali.

Pozri, včielka malinká,
aká krásna kvetinka!
Obleť si ju dokola,
kým ťa k sebe zavolá!

Pod domčekom s číslicami
kyvadlo sa kýva
a v domčeku ako v hniezde
kukulienka býva.

Hojda, hojda, z hojdačky
budem vidieť na vtáčky.
Keď tam hore vyletím,
slnko na mňa zasvieti.

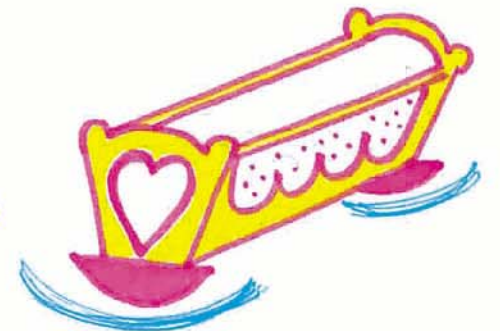
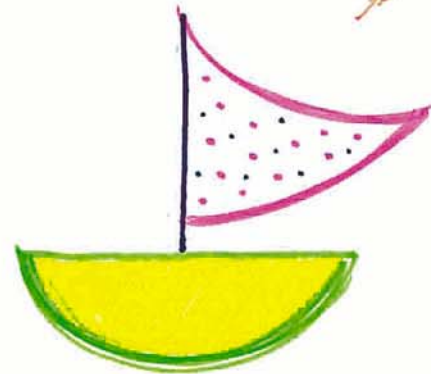
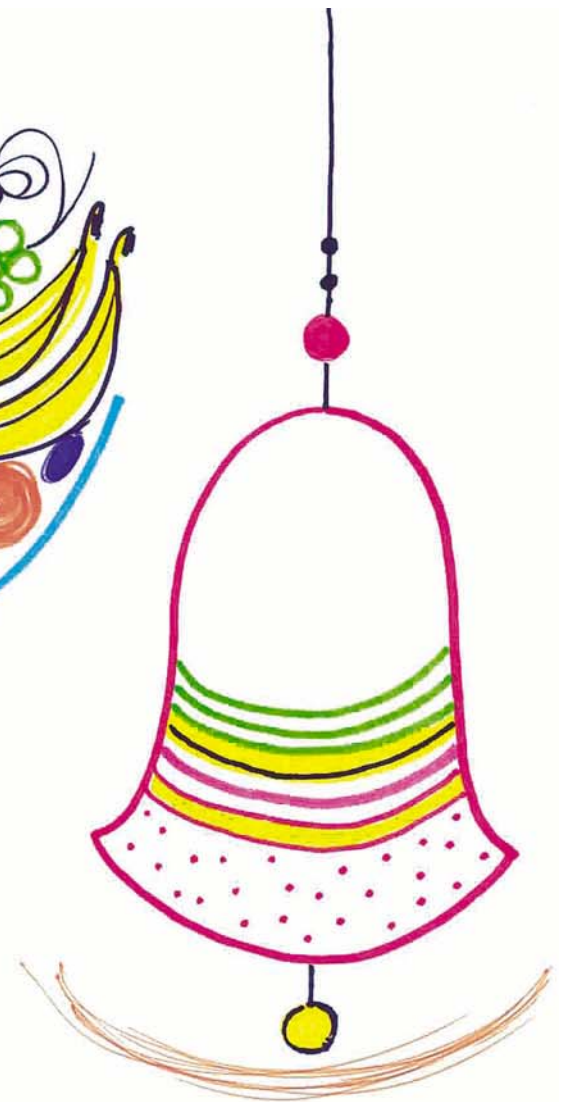
Hojda, hojda z celej sily,
ešte, ešte, koník milý,
cválaj, koník drevený!
Bác- a už som na zemi!

Mám kolísku pre dieťaťko.
Pohojdám ho celkom krátko
a už moje malé spí.
Nech ho nikto nebudí!

Keď mi ocko kúpi nožík,
budem veľmi rád,
vystrúham si loďku z kôry,
budem sa s ňou hrať.

Dám do misy od mamy
hrozno, sladké banány,
hrušky, slivky, jablká...
nech sa každý ponúka.

Bim-bam, bim-bam,
bim-bam, bom,
večer zvoní malý zvon.
Bim-bam, bim-bam,
bim-bam, bom,
zaspáva už každý dom.

Zatočená ulita,
slimák sa z nej díva,
či mu pekne nakreslím
domček, v ktorom býva.

"Akú si vziať pastelku?" -
malý Janko húta.
"Na veselé slniečko
patrí farba žltá!"

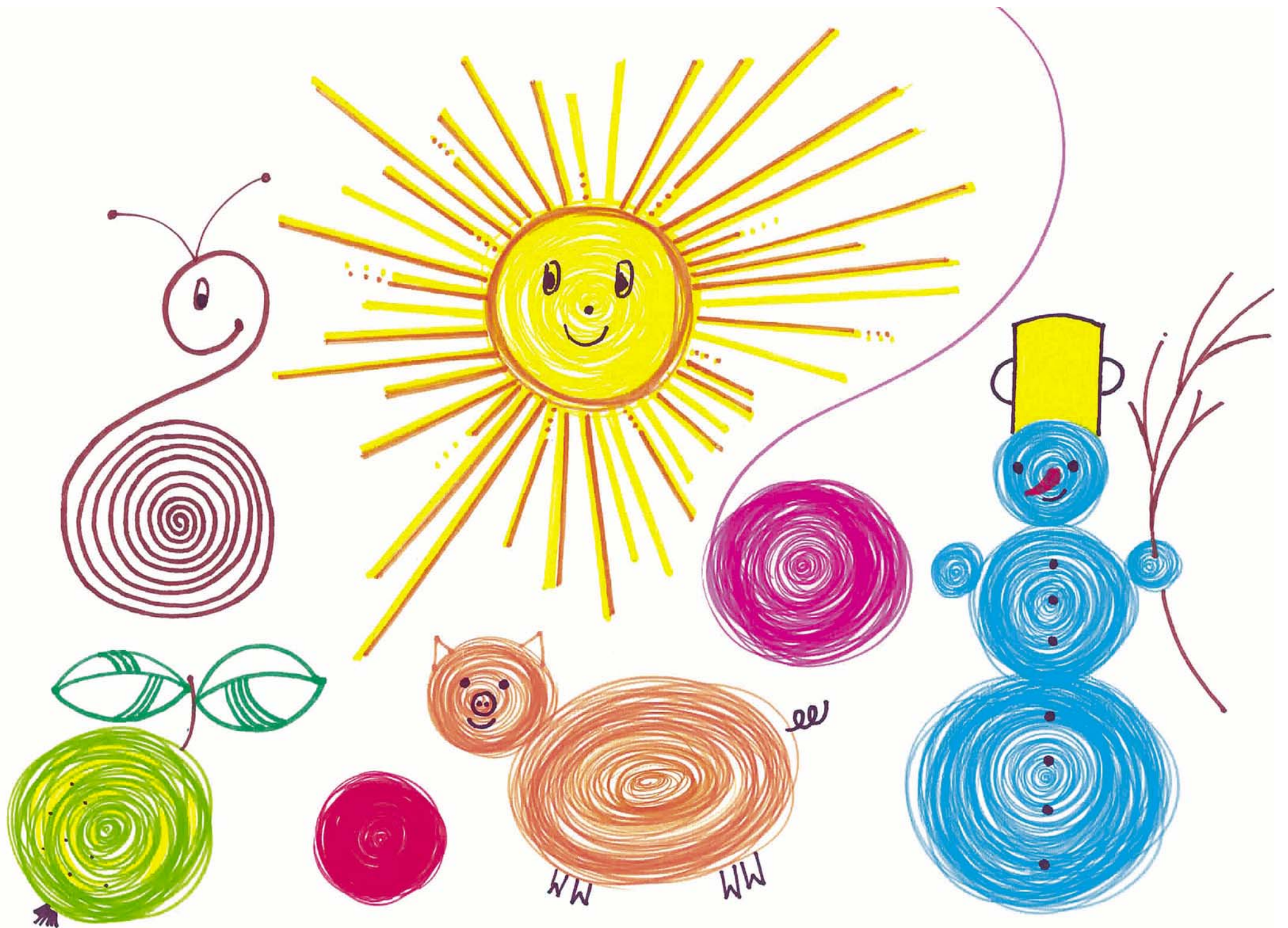
Vyfarbi si jabĺčko
od stredu až k okraju.
Iba deti lenivé
prázdne miesto nechajú.

Vyfarbi si prasiatko,
bruško a tiež hlavičku.
Sprav mu loptu, nech sa hrá!
Stačí celkom maličkú.

Veľa peknej vlny mám,
na kľbko ju navíjam.
Bude z neho teplý šál,
aby mi krk v zime hrial.

Vezmem snehu do hrsti,
gúľam guľku po zemi,
a z tej malej po chvíli
veľká guľa rastie mi.

Veľká, menšia, najmenšia,
postavím ich presne tak,
a už stojí na snehu
usmievavý snehuliak!

Cup, kvapôčky z obláčka,
každá na zem letí,
keď nechcete premoknúť,
schovajte sa, deti!

Kreslím domček
s komínom,
plot a za ním veľký strom.
Aj okno tam musím dať.
Chcem sa z neho pozeráť.

Poznám jeden taký dom,
nebývajú ľudia v ňom,
ale veľa pekných kníh,
raz si budem čítať z nich.

Keď sa hráme s kamarátmi,
najradšej sa schovávam.
Svoju skrýšu za závesom
neprežradím ani vám.

Semafor, ten tri oči má:
červené, žlté, zelené.
Keď jedným okom
zažmurká,
dá všetkým autám znamenie.

Zubov, čo sú na hrebeni,
nemusíš sa vôbec báť,
nezjedia ti tvoje vlasy,
chcú ťa iba učesať.

Vysokánske paneláky,
koľko je v nich poschodí!
Kto nechce ísť vo výťahu,
po schodoch sa nachodí.

Vždy sa teším na oslavy,
mamka dobrú tortu spraví,
natrú plnku, čokoládu,
dá aj sviečky na parádu.

Ceruzka je unavená,
na stole si leží.
Ale keď ju do rúk vezmem,
po papieri beží.

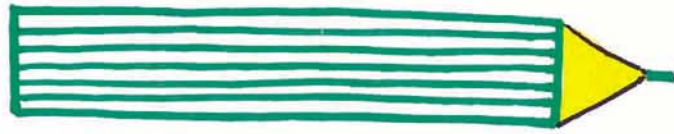
Staršie handry nastriháme,
potom všetko babke dáme.
Lieta člnok po osnove,
budú koberčeky nové.

Všetky dobré rebríky
majú rovné šteblíky.
Raz - dva po nich vyleziem,
nebojte sa, nespádnem!

Vedie rovná cesta
do veľkého mesta,
fičí auto za autom,
o chvíľočku budú v ňom.

Na stĺpoch sú pripevnené
telefónne drôty,
aby mohla mamka volať
ocka do roboty.

Koľajnice vláčik vedú,
mašinka ho ťahá vpredu,
vládze odviezť,
čo len chceme,
na vagónoch naložené.

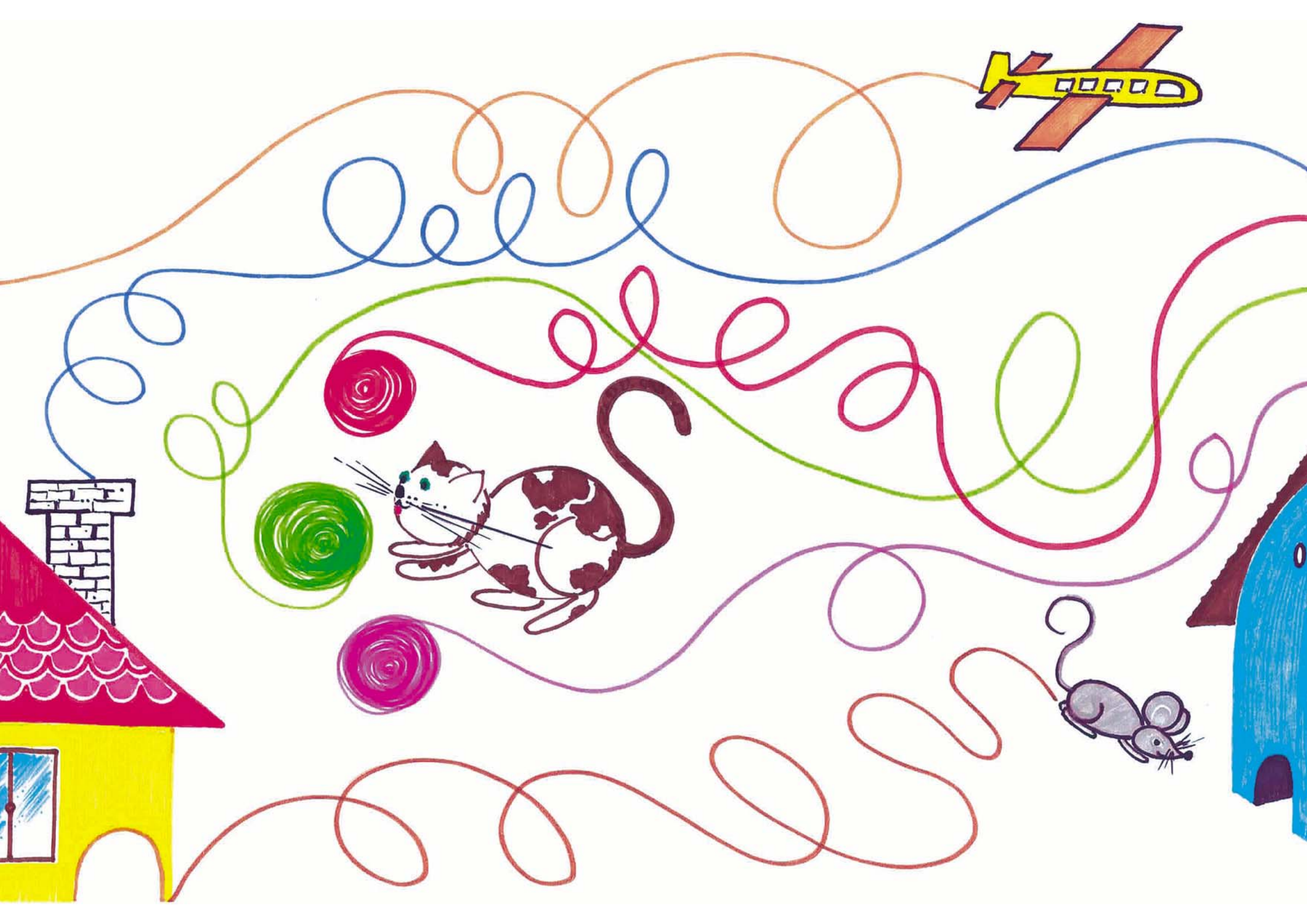
Po oblohe ktosi čmára.
Kto tie divy asi stvára?
Až keď slnko zasvietilo,
lietadlo sa prezradilo.

Letí, letí, nemá perie,
letí malé lietadlo.
Pilot dáva dobrý pozor,
aby na zem nespadlo.

Z komína sa vinie dym.
Ja sa vždycky prekvapím,
aké slučky robiť vie,
kým sa celkom rozplynie.

Mačička mi kľbko vzala,
všetku vlnu rozmotala.
Pre tú malú šepletu
farby sa mi popletú!

Beží myška skryť sa v diere
krivoľakou cestičkou,
veď sa musí veľmi rýchlo
zachrániť pred mačičkou.

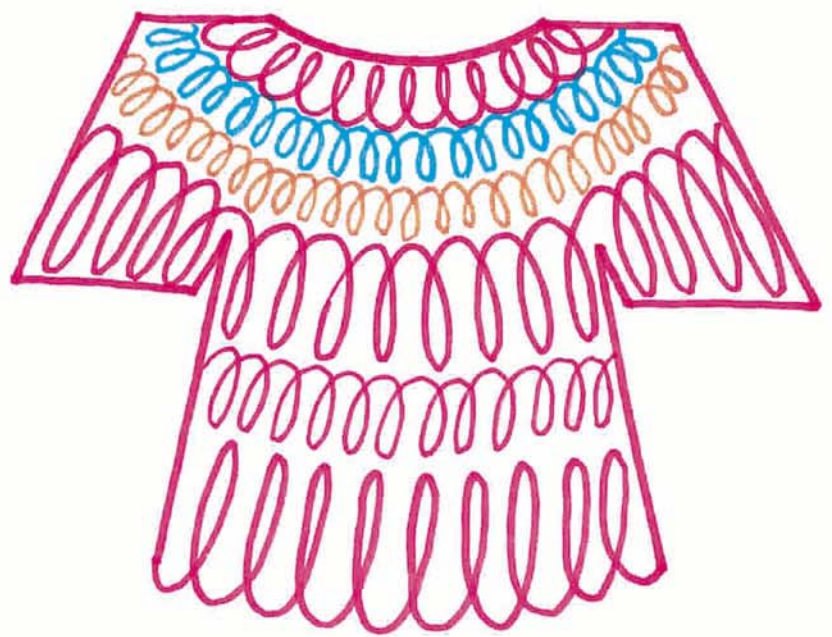
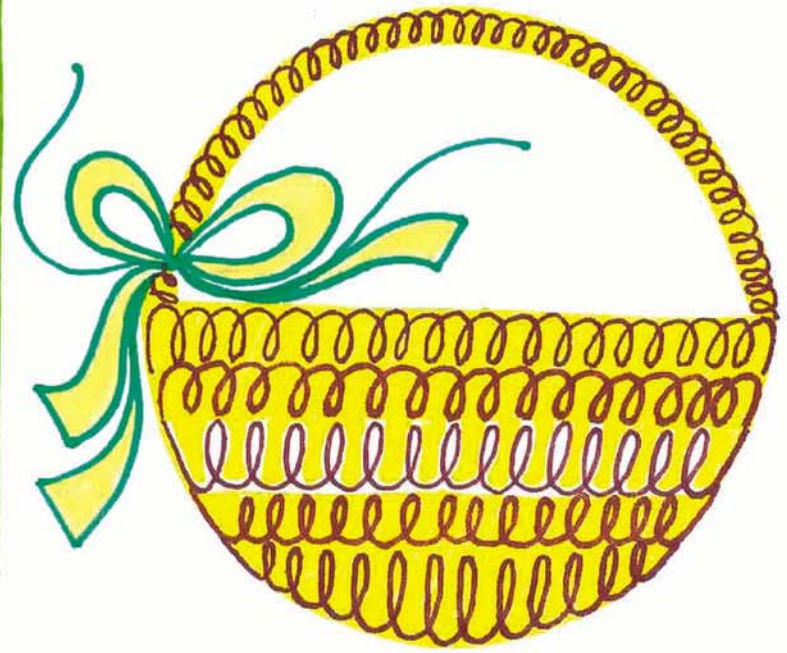
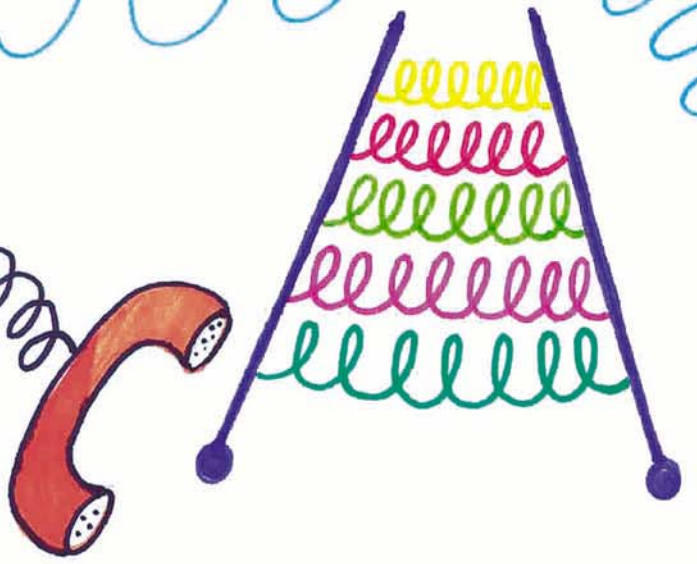
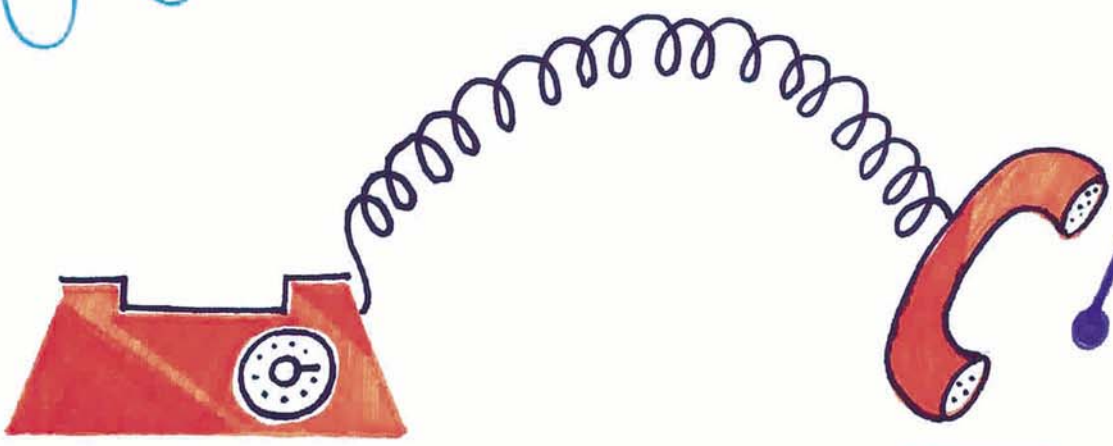
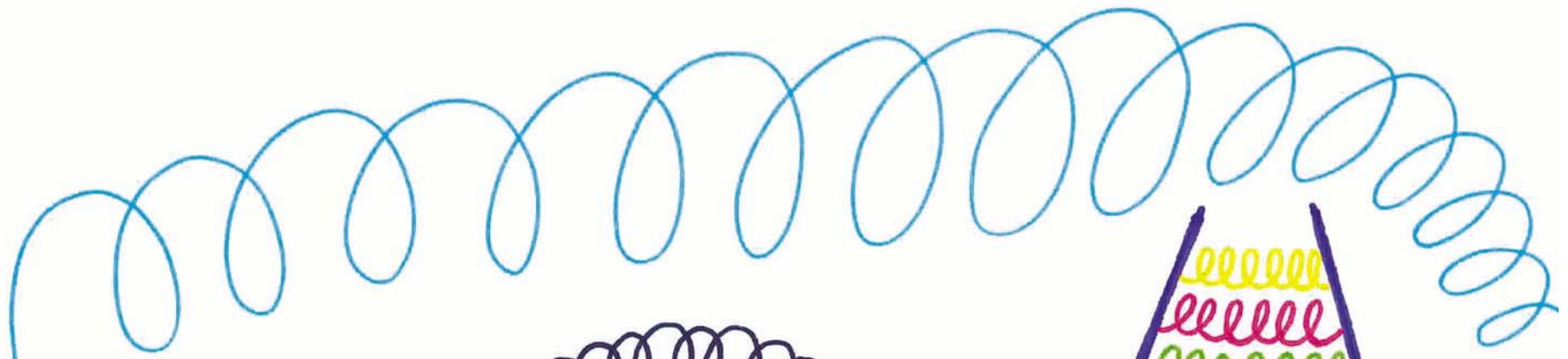
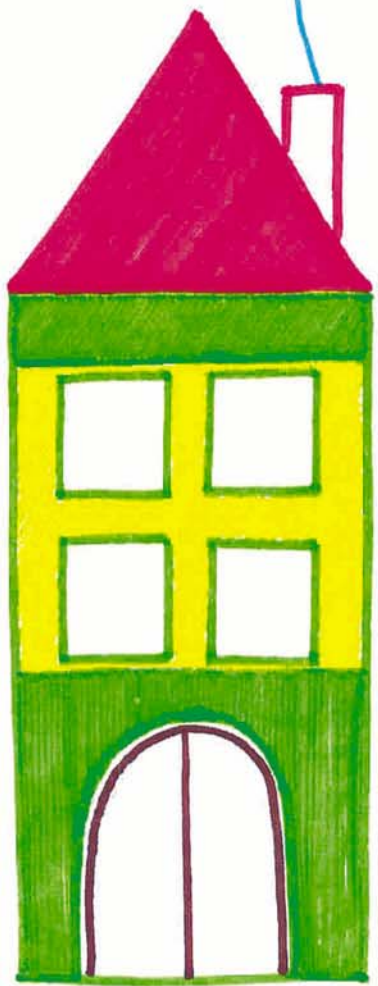

Figliar komín vypúšťa
zatočený dym.
Vieš ty krajší nakresliť?
Pretekaj sa s ním!

Telefón má dlhú šnúru,
aby ku mne dočiahla,
keď chcem niečo dôležité
zavolať do slúchadla.

Pozri, aký pekný košík
uplietol môj dedko!
Vravia, že má zlaté ruky
a vie spraviť všetko.

Pekná vlna na ihliciach
žmurká na mňa očkami:
Aha, aký krásny sveter
dostaneš raz od mamy!

Sadá oblak na oblak.
Sú to kôpky. Je ich dost'.
Tak sa robí z oblakov
kopovitá oblačnosť'.

Malá žabka zelená
pokrčila kolená.
Naraz aj päť skokov spraví,
skákanie ju veľmi baví.

Slnko vidí hrnček - var.
Začudovanú má tvár:
Kaša buble, kaša vrie,
kto len toľko kaše zje?!

Čierny krtko tunel vŕta,
od rána sa v práci zvrta.
Tam, kde hlinu vyhadzuje,
hneď sa kôpka ukazuje.

Príď sa pozrieť na lúku,
ukážem ti čosi:
Kučeravá ovečka
v lete kožuch nosí!

Skacká zajko po poli.
Koho sa tak bojí?
Možno dáky poľovník
za stromami stojí!

Skacká zajko po lese.
Pred kým sa tak trasie?
Možno líška ukrytá
v kríčku čuší zase!

Malá guľka v jamke býva,
na priateľku volá, kýva:
Pod' sem ku mne,
neboj sa ma,
nemusíš byť vonku sama.

Druhá guľka v jamke býva,
na priateľku volá, kýva:
Pod' sem ku nám,
budeme tri,
iba skúpy miestom šetrí!

Tretia guľka v jamke býva,
na priateľku volá, kýva:
Pod' sem ku nám,
zbehni dolu,
ukáž, že máš dobrú vôľu!

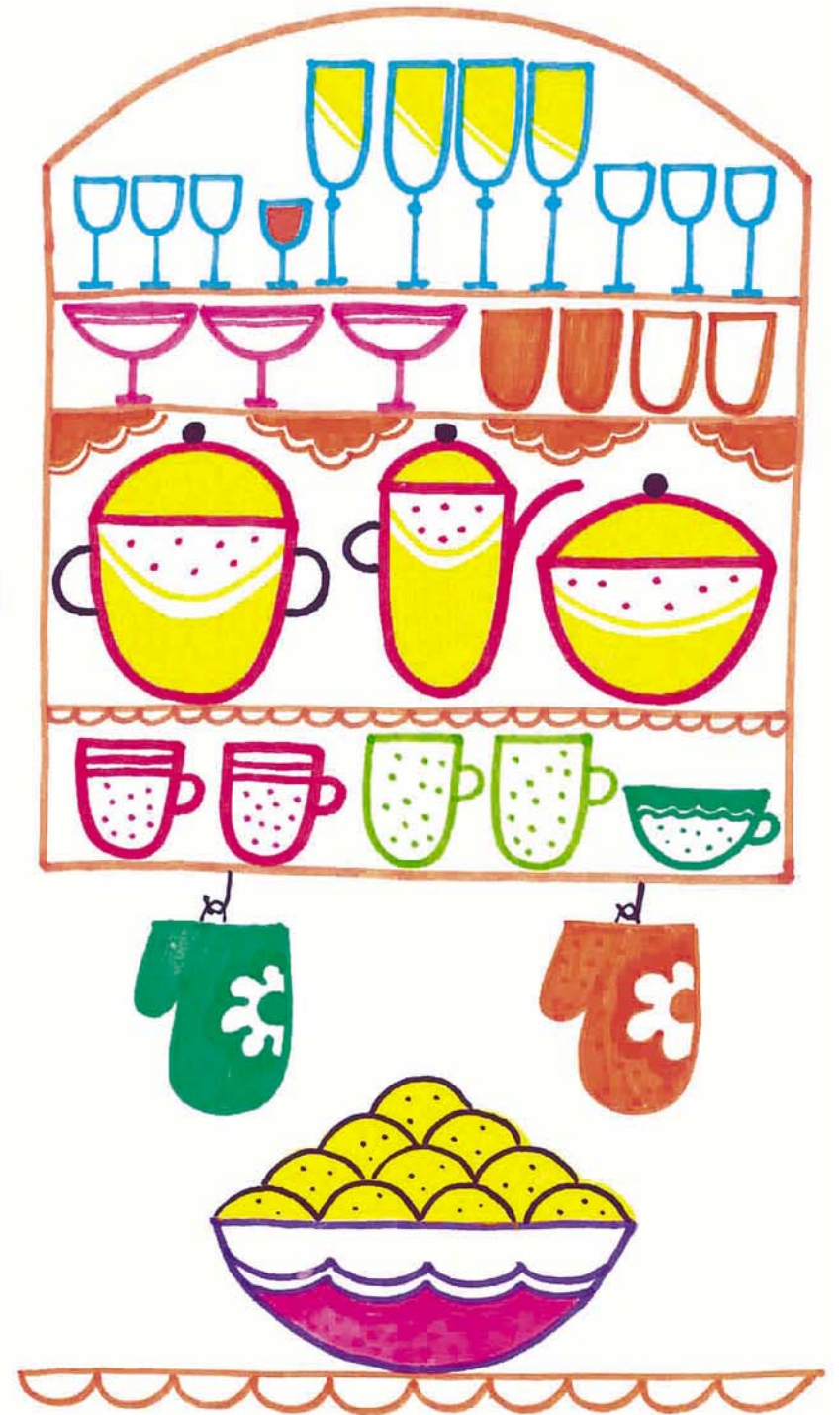
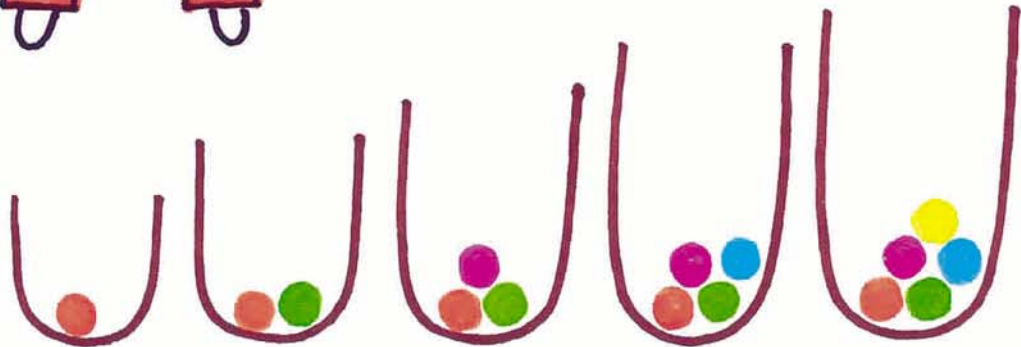
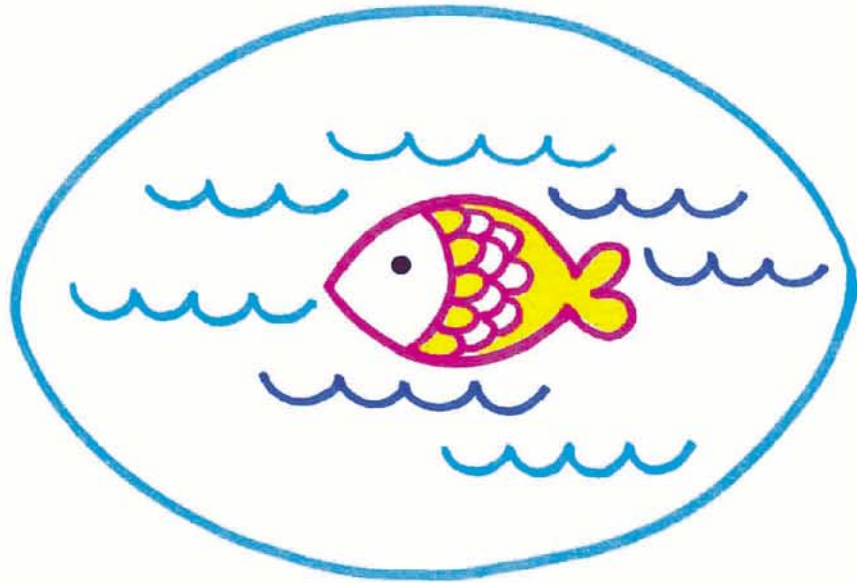
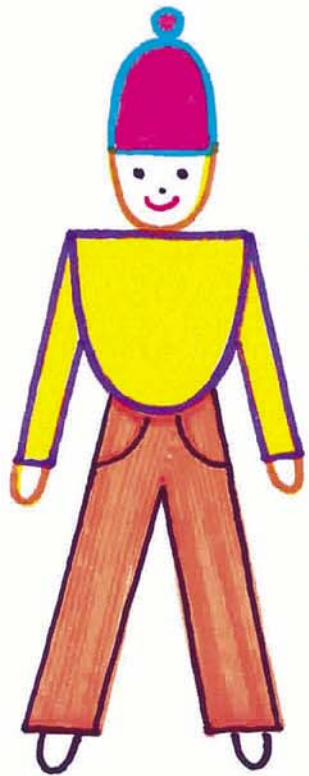
Štvrtá guľka v jamke býva,
na priateľku volá, kýva:
Pod' sem ku nám,
budeš piata!
A teraz nás Jožko zráta.

Rukavice - veľké chňapky -
musím veľmi pochváliť,
keď v nich chytím
teplý hrniec,
nemôžem sa popáliť.

Fúkol vietor do jazierka.
Na želanie veľkej ryby
spravil pekné malé vlnky.
Ani jedna nemá chyby.

Na policiach poháriky,
hrnčeky a mištičky.
Ani jeden nerozbijem,
veď už nie som maličký!

Dobré tety kuchárky
robia buchty parené.
Keď ich makom posypú,
hneď ich všetky pojeme.

Za plotom je tráva,
strom a jeden krík.
Škoda, že tam nie je
dáky malý psík!

Vysvetlím vám o chvíľočku
aká dobrá vec sú schody:
Po schodoch sa nahor kráča,
po schodoch sa nadol chodí.

Prečo má píla ostré zuby?
Iste ti môže na um zísť:
Aby si žiadny nezlomila,
keď bude tvrdé drevo hrýzť!

Strmé kopce pred nami
ožiarené hviezdami
a za nimi div a krása:
rozprávočka začína sa...

Chystáme sa na výlet
postaviť si stany.
Spýtajte sa rodičov,
či pôjdete s nami.

Fľaša sa mi rozbila.
Ako sa to ľahko stane!
Len nech žiadna črepina
niekde v tráve nezostane.

Zuzanka si češe vlasy,
má ich dlhé, vlnisté.
Každému sa veľmi páčia.
Aj mne, aj vám zaiste.

Hladná kačka hlasno kváka,
hľadá niečo do zobáka:
Pod'te, všetky rybky, sem,
nejedla som celý deň!

Slniečko je kučeravé.
Čože sa s ním porobilo?
Pred spaním si na natáčky
všetky lúče nakrútilo.

Lezie, syčí po malinčí,
na chrbte má vlnovky.
Uč sa zmiju rozoznávať
od neškodnej užovky.

Lyžiar sa spustil po dráhe,
zostáva stopa za lyžami.
Pozrite, aká vlnovka!
Obišiel bránky oblúčkami.

Chlapcovi daj motýlika,
dievčatku daj mašličku.
Naučíš sa dobre kresliť
aj ležatú osmičku.

Šnúrka, už ma poslušni,
urob peknú mašličku!
Nevieš, že chcem potešiť
otecka aj mamičku?

Šarkan, šarkan, ten tvoj chvost
nie je maličký!
Kto ti na ňom uviazal
toľké mašličky?

Malý modrý motýlik
na kvietok si sadá,
potom zasa odletí,
kamaráta hľadá.

Tu sú dva a tu sú tri
a tam ich je veľa!
Lúka od tých motýľov
farebná je celá.

V ružovej perinke
s ružovou mašličkou
uspala mamička
bábätko pesničkou.

Z neba padá tichý dážď,
napili sa kvietky,
teraz budú pekne rásť.
Radujú sa všetky.

Stará vřba nakláňa sa nad vodu:
Nevidím sa! Voda mala nehodu!
Už to nie je pekné lesklé zrkadlo,
na vlnky sa dneska ráno rozpadlo!

Pomaranč je sladkokyslý,
melón sladký ako med,
cibuľa zas veľmi štípe,
tak, že oči slzia hneď.

Jeseň píše lienke list:
Milá lienka, poslušni ma!
Utekaj si skrýšu nájst',
prv, než príde veľká zima.

Lienka lezie po tráve,
obzerá sa, hľadá, hľadá.
Našla domček pod zemou:
Už je dobre, to som rada!

Malý usilovný ježko
oddychuje od večera,
jabĺčka aj všetky hrušky
ešte včera dooberal.

Teraz stoja na policiach
pekne v rade uložené.
Nech si ježko pekne pospí,
my ho budiť nebudeme!

Ktože sa to jaší
v kompótovej fľaši?
Modré slivky sa tam hrajú,
bublínky si vypúšťajú.
keď ich mamka zavára
do skleného pohára.

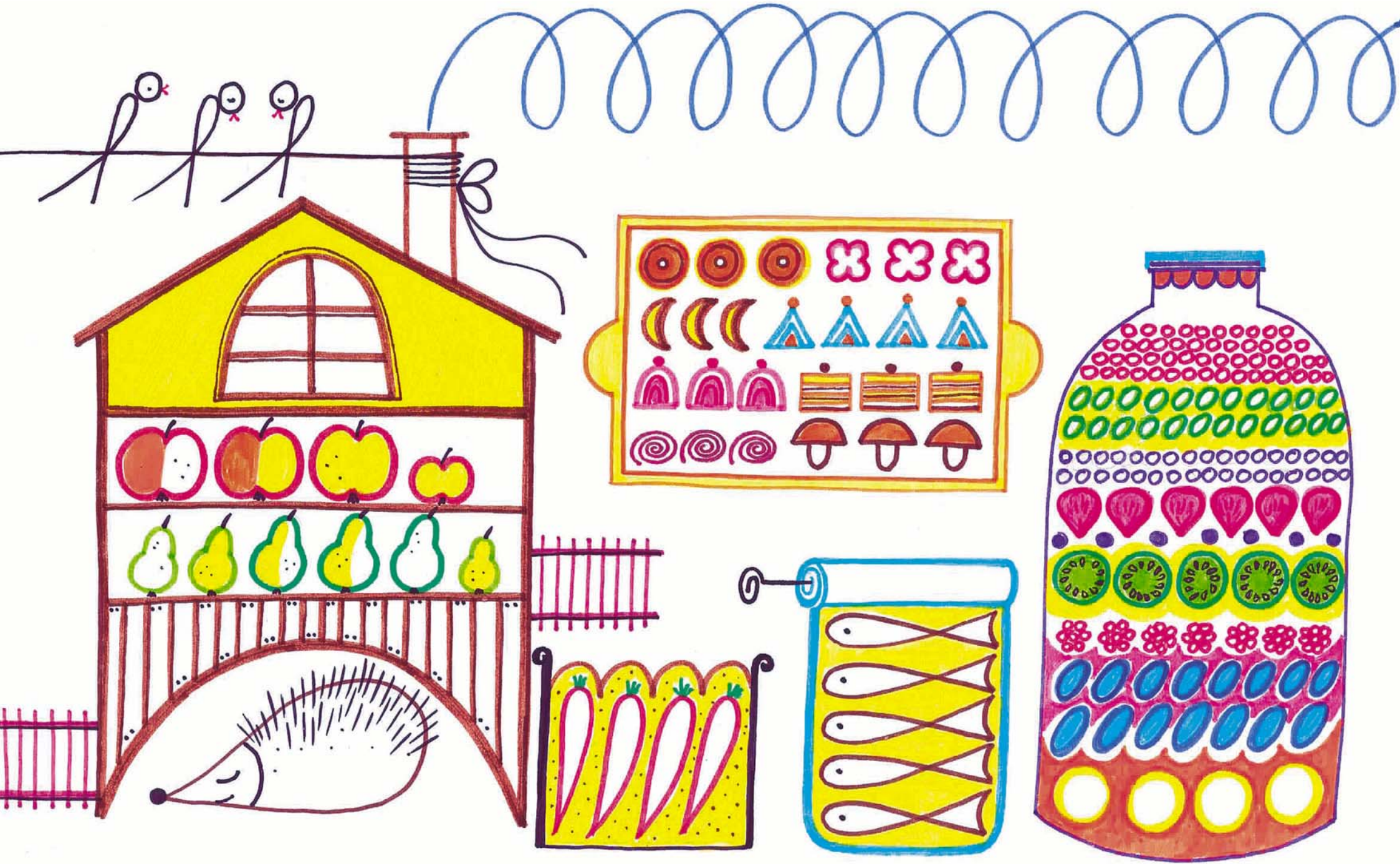
Sardinkám sa zažiadalo
zahranicnej potulky.
Teraz si nás obzerajú
z otvorenej škatuľky.

Hovoria si: fíha, fíha,
asi sa nám v očiach mihá!
Všetky sme sa dali spliešť,
tí ľudia nás idú zjesť!

Lastovička, to je majster
v lietaní aj v robote.
Keď je veľmi unavená,
oddýchne si na drôte.

Hladná kačka
hlasno kváka,
hľadá niečo
do zobáka:

Podťte všetky
rybky sem,
nejedla som
celý deň!

Papier - to je biele pole,
ceruzka ho preoráva.
Kde sa pohne, kde sa stočí,
čiernu brázdou zanecháva.

Píšem, píšem dlhé vety.
Takto píšu veľké deti.
Píšem, píšem dlhé slová,
skončím riadok,
začnem znova.

Ešte sa tu zmestí veľa,
popíše sa stránka celá.

Voda píše vlnovky,
dáždik píše čiarky
a ja odpisujem list
od školáčky Jarky.

V mojej knižke rozprávka je
do písmeniek skrytá.
Vždy ju nájdem,
keď mi večer
mamička z nej číta.

Zavriem oči a už vidím
princa s bielym koňom.
A keď zaspím pri čítaní,
sníva sa mi o ňom.

Milá mamka, prečítaj si,
ako veľmi rád ťa mám.
Na začiatku môjho listu
srdiečko ti posielam.

Na konci tiež jedno bude,
milá mamka, pre teba.
Ja som tvoj a ty si moja.
Viac už vravieť netreba.

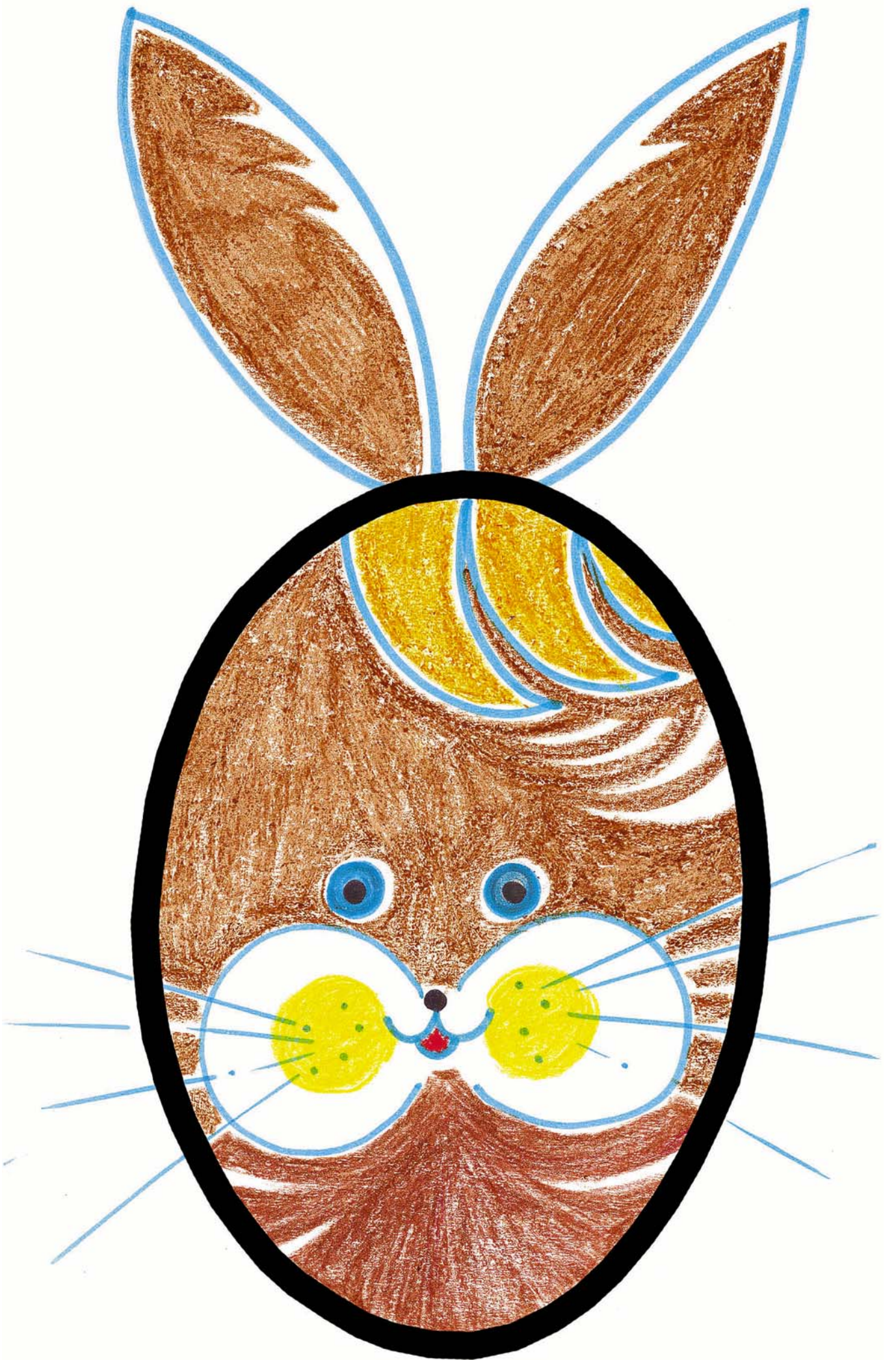
Milä mama.

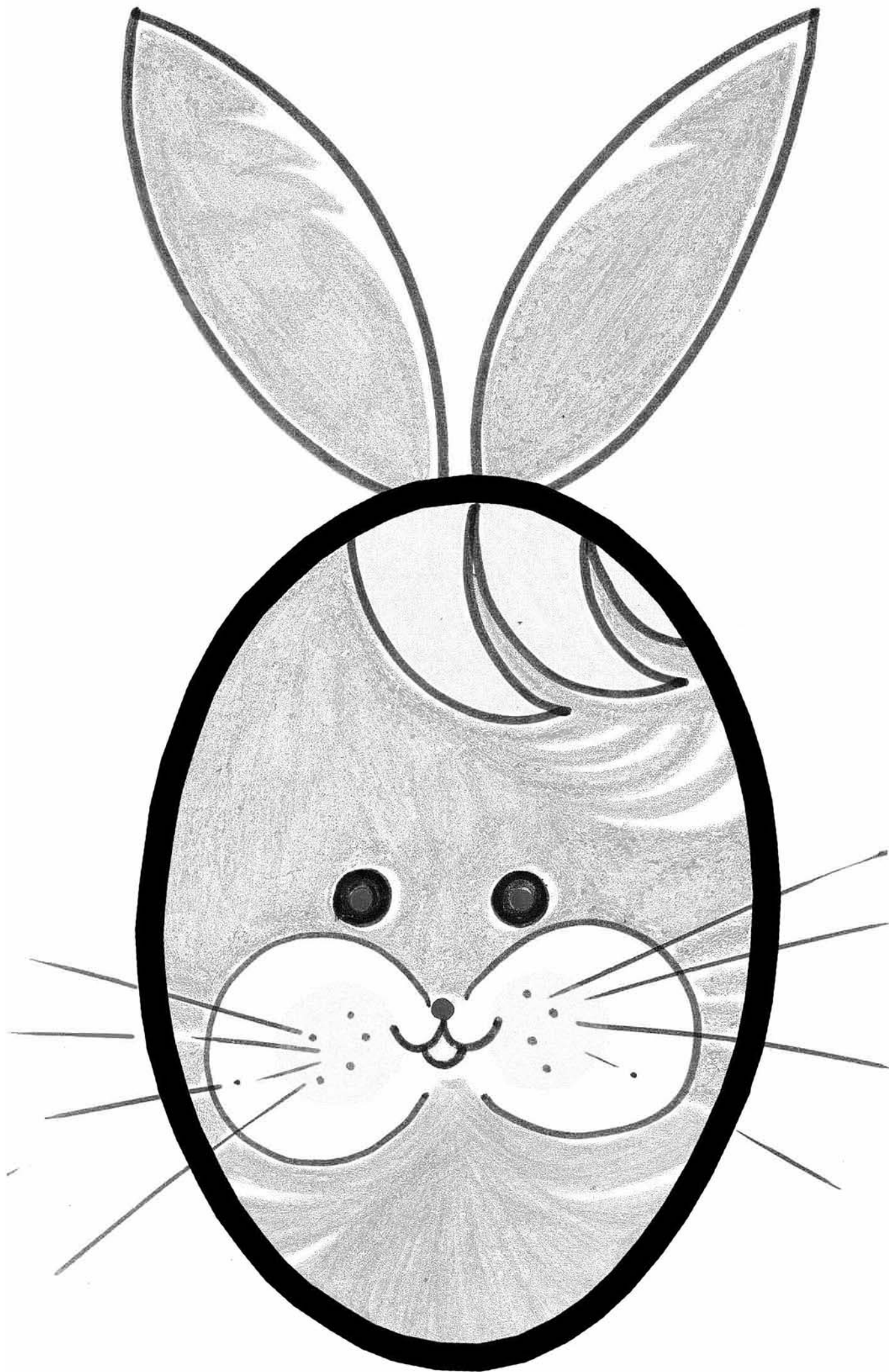
Neelluunne

meleullesij

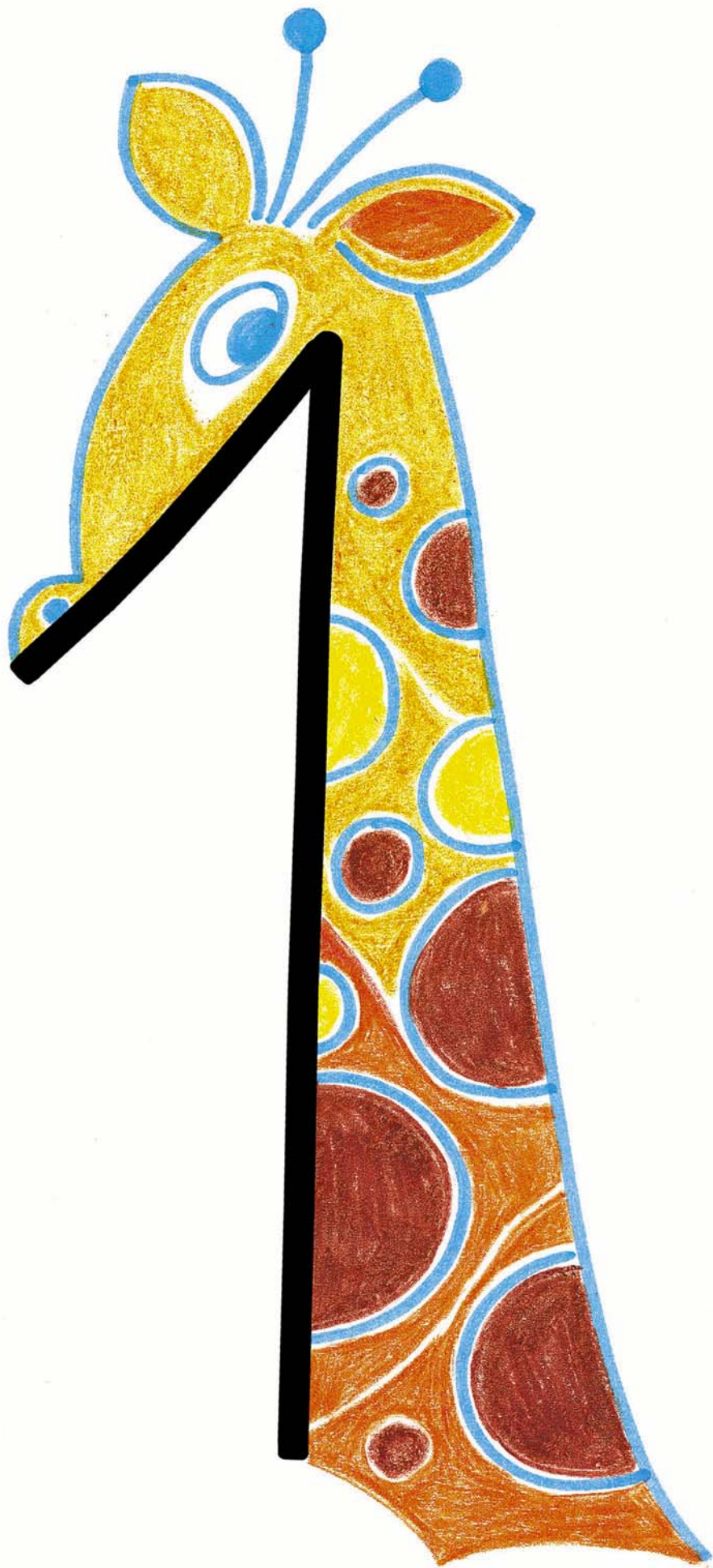
Aelleuunnee

Elleullenu.

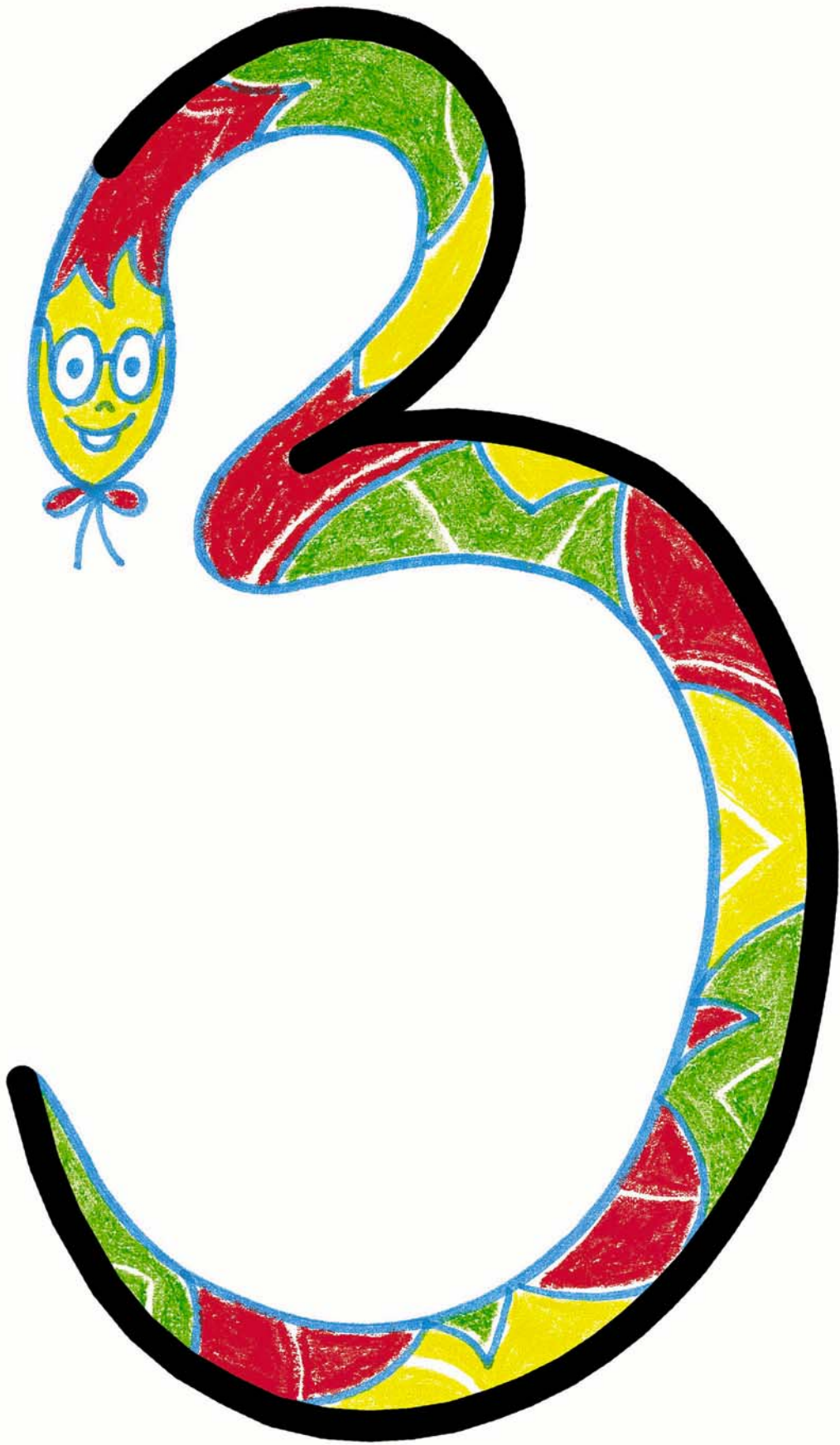
Žirafa má dlhý krk,
štíhla je a vysoká.
Ako tenká **jednotka**
hneď nám padne do oka.

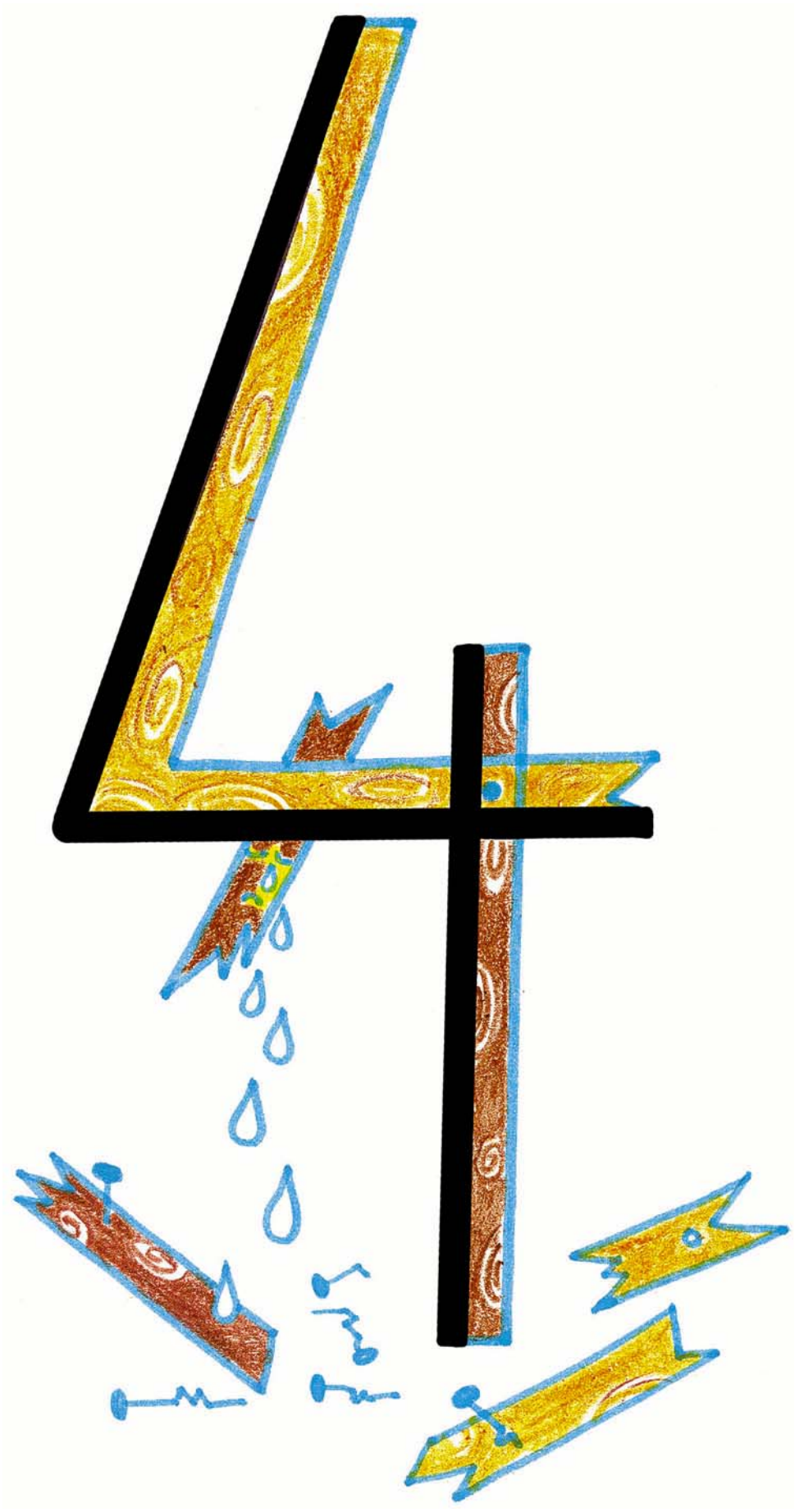
Dvojka ako biela hus
pekne pláva na vlnách,
ohýba krk nad vodu,
z hĺbočiny nemá strach.

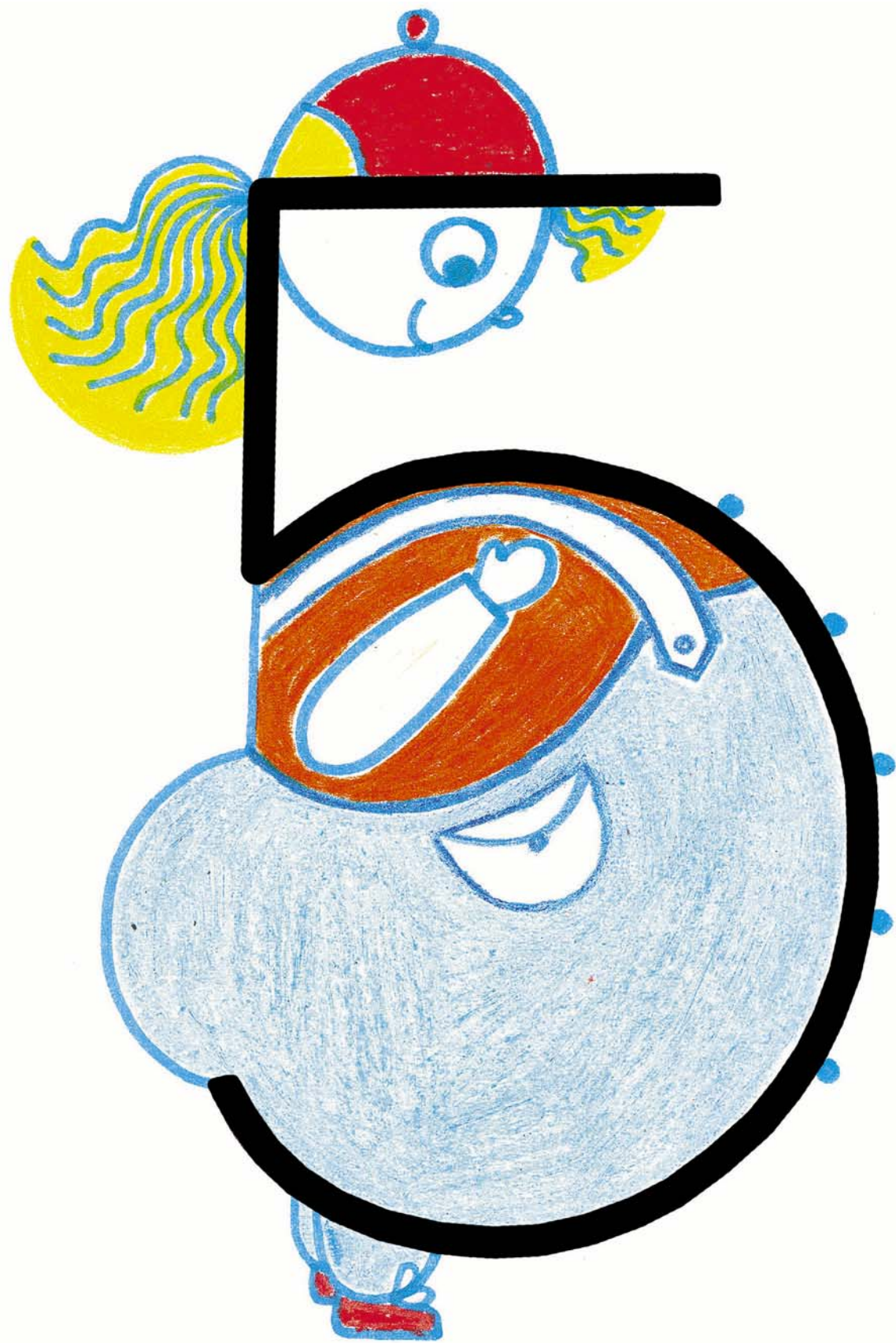
Do pekných dvoch oblúčkov
trojka sa vie poskrúcať.
Neboj sa jej, nesyčí,
veď to nie je žiadny had!

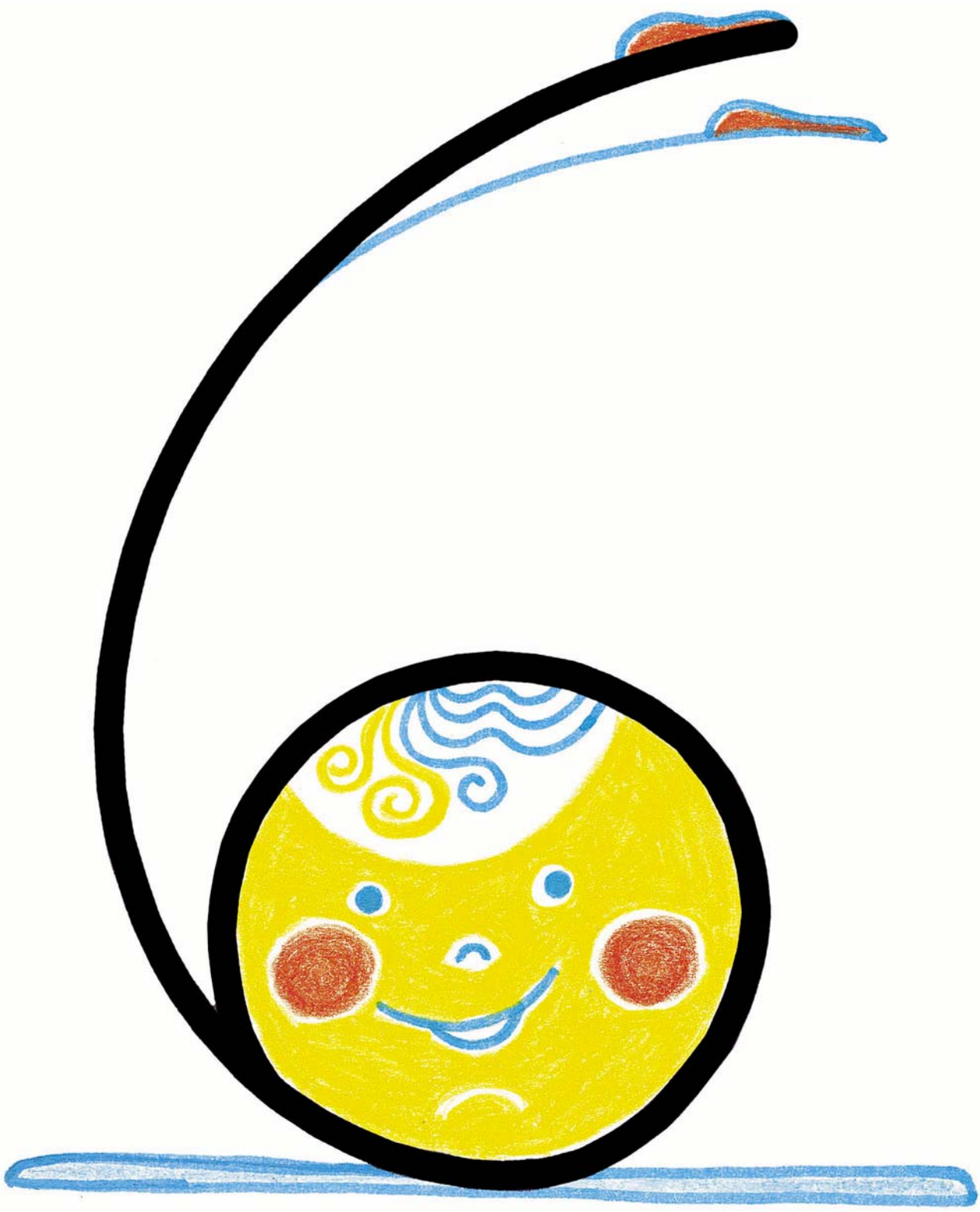
Polámaná stolička
ako **štvorka** vyzerá.
Kam sa teraz posadím,
ako budem večerať?

Pät'ka brušku hovorí:
Nafúkni sa, nafúkni!
A ja pät'ku vystríham:
Daj pozor a nepukni!

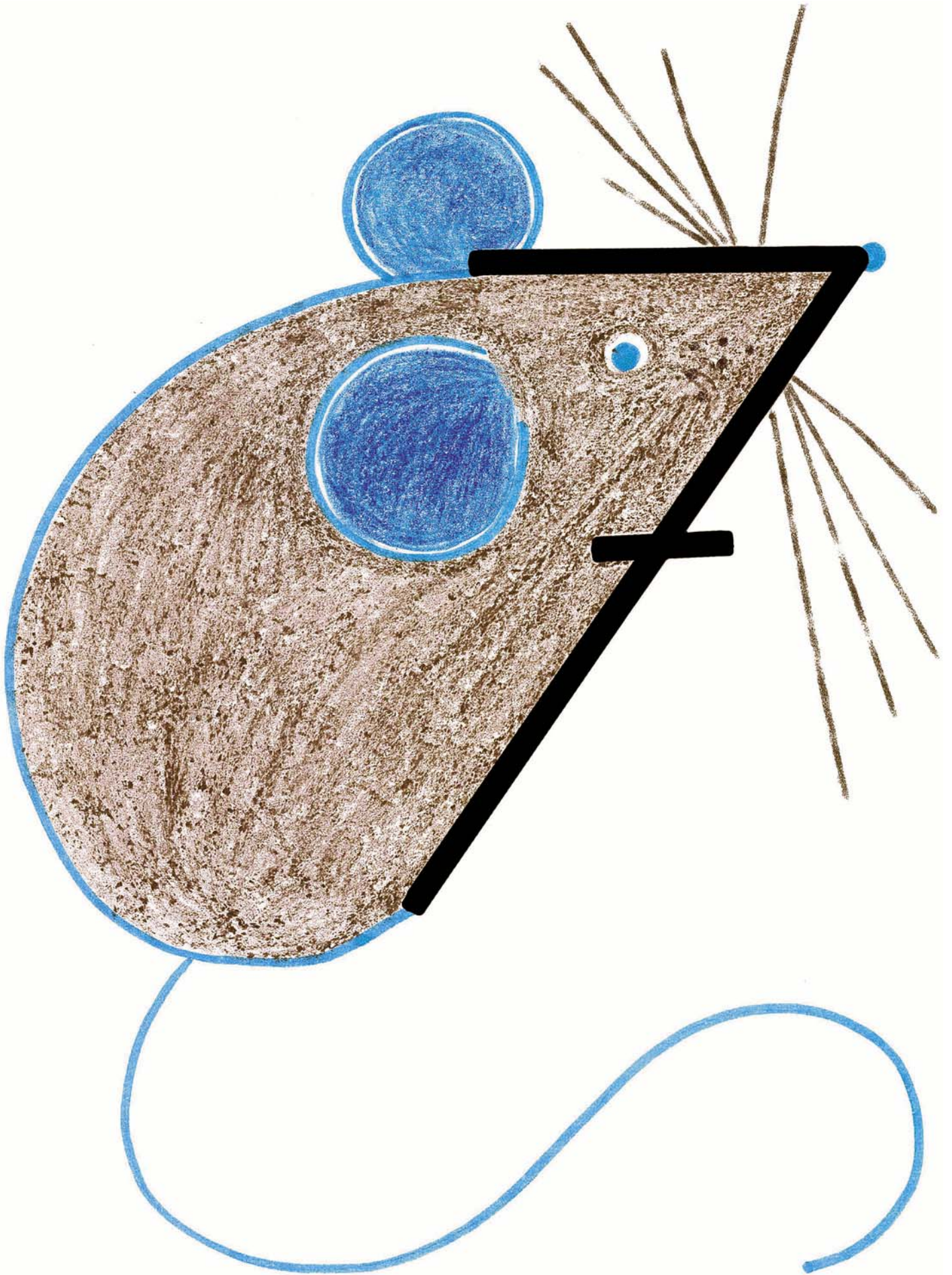
Ked' máš dobrú žinenku,
môžeš cvičiť ostopäť:
ako **šestka** hlavu skloň,
urob pekný kotúl' vpred!

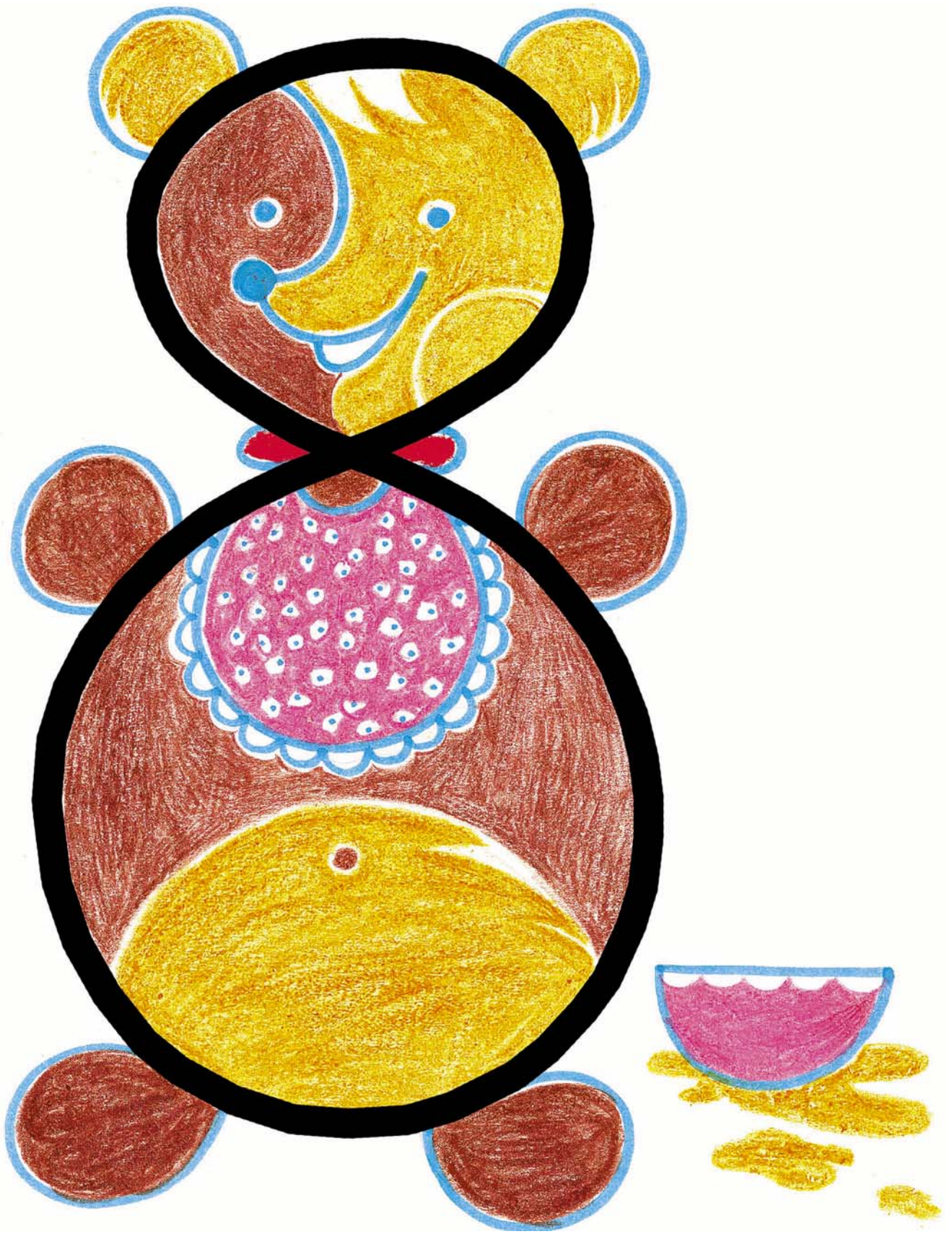
Pod' si obzriet' **sedmičku**.

Iste ťa to pobaví:

Vystrkuje ostrý nos,
čo je veľmi zvedavý.

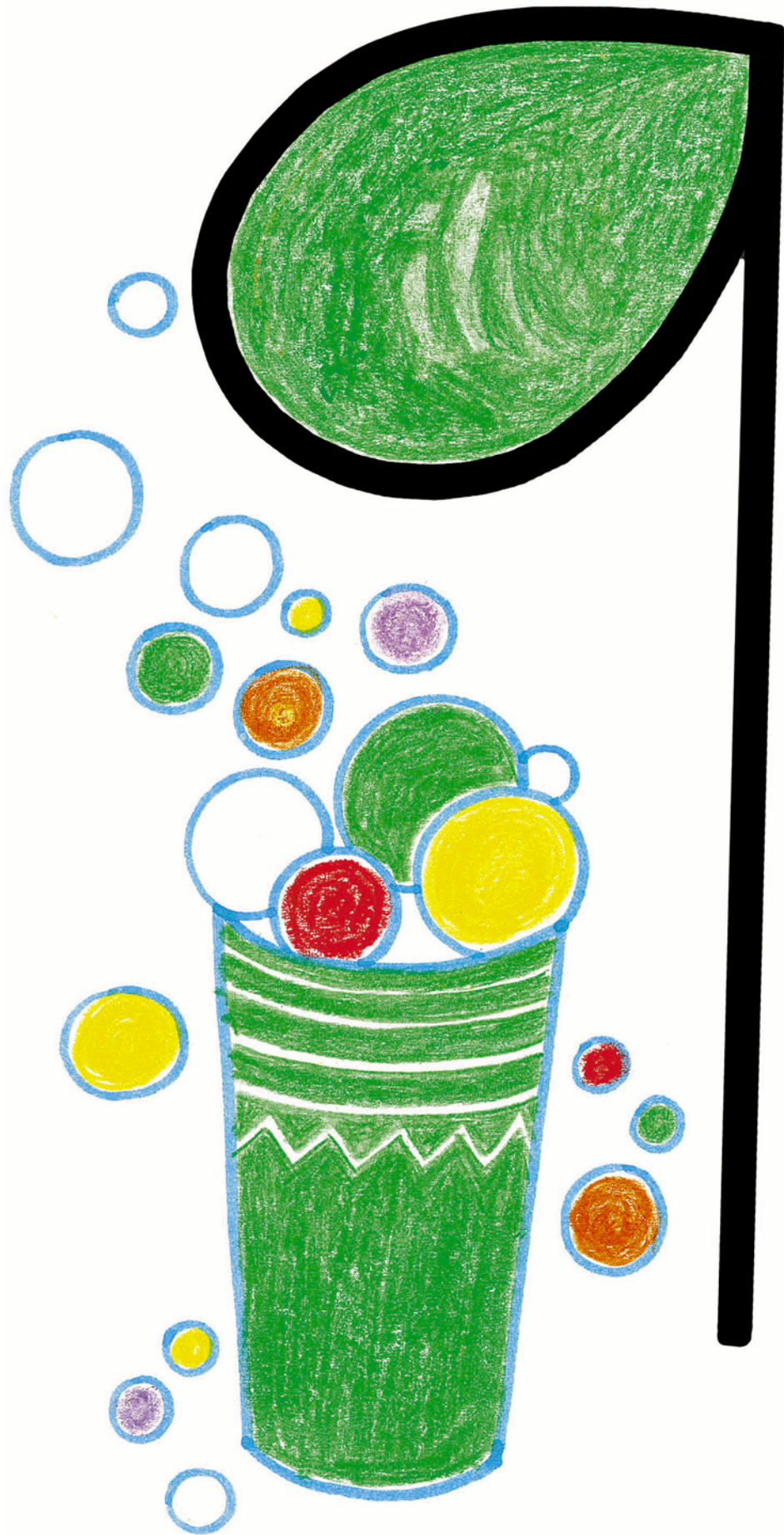

Čo je ako **osmička**?
Dám ti rýchlu odpoveď:
Pri mištičke medvedík
vylizuje sladký med.

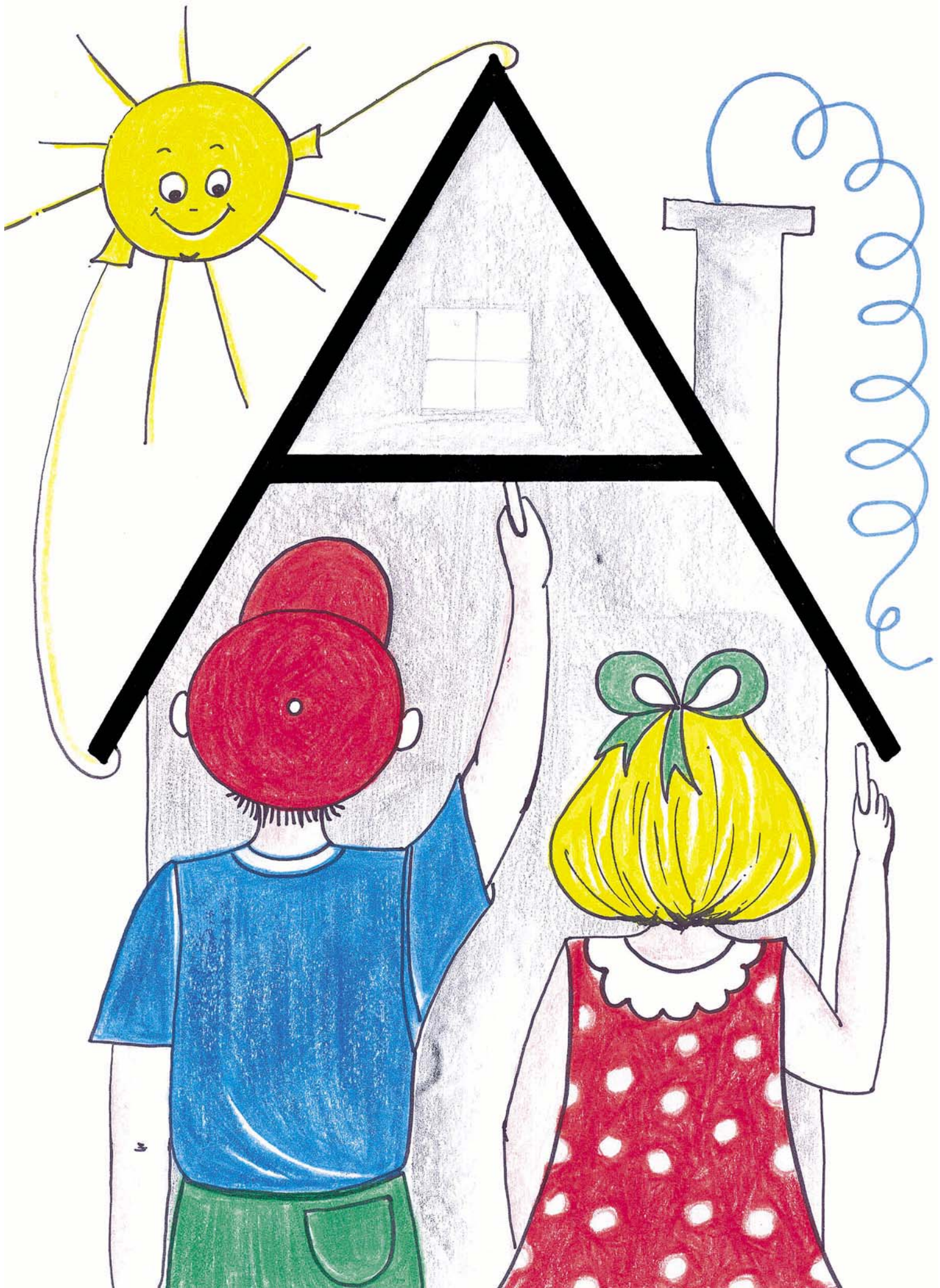

Spravím veľkú bublinu.

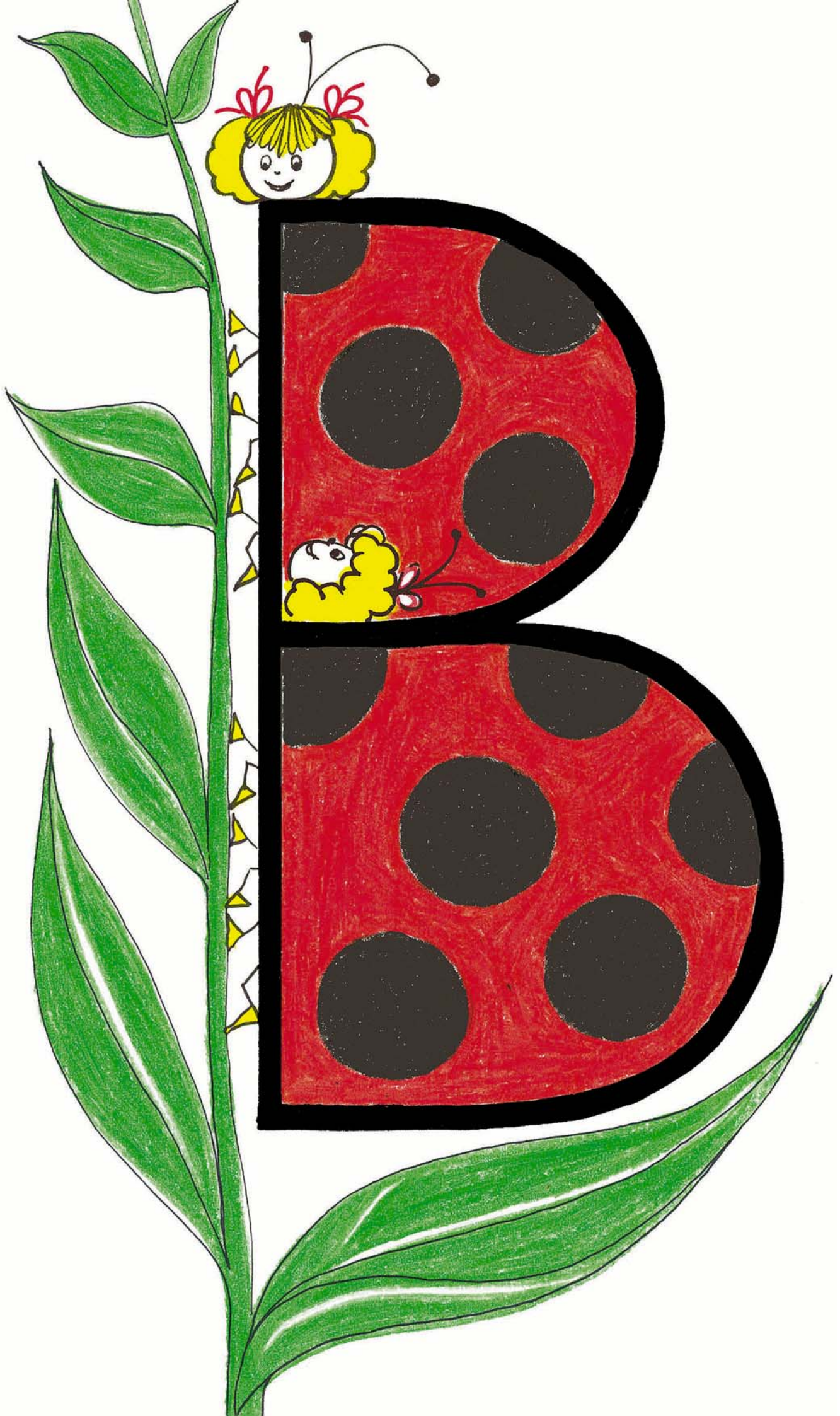
Tá bublina farebná,
kým je ešte na slamke,
deviatke je podobná.

Abrahám a Anička
kreslia dom a na ňom štít.
Aha, akí maliari,
ja ich musím pochváliť!

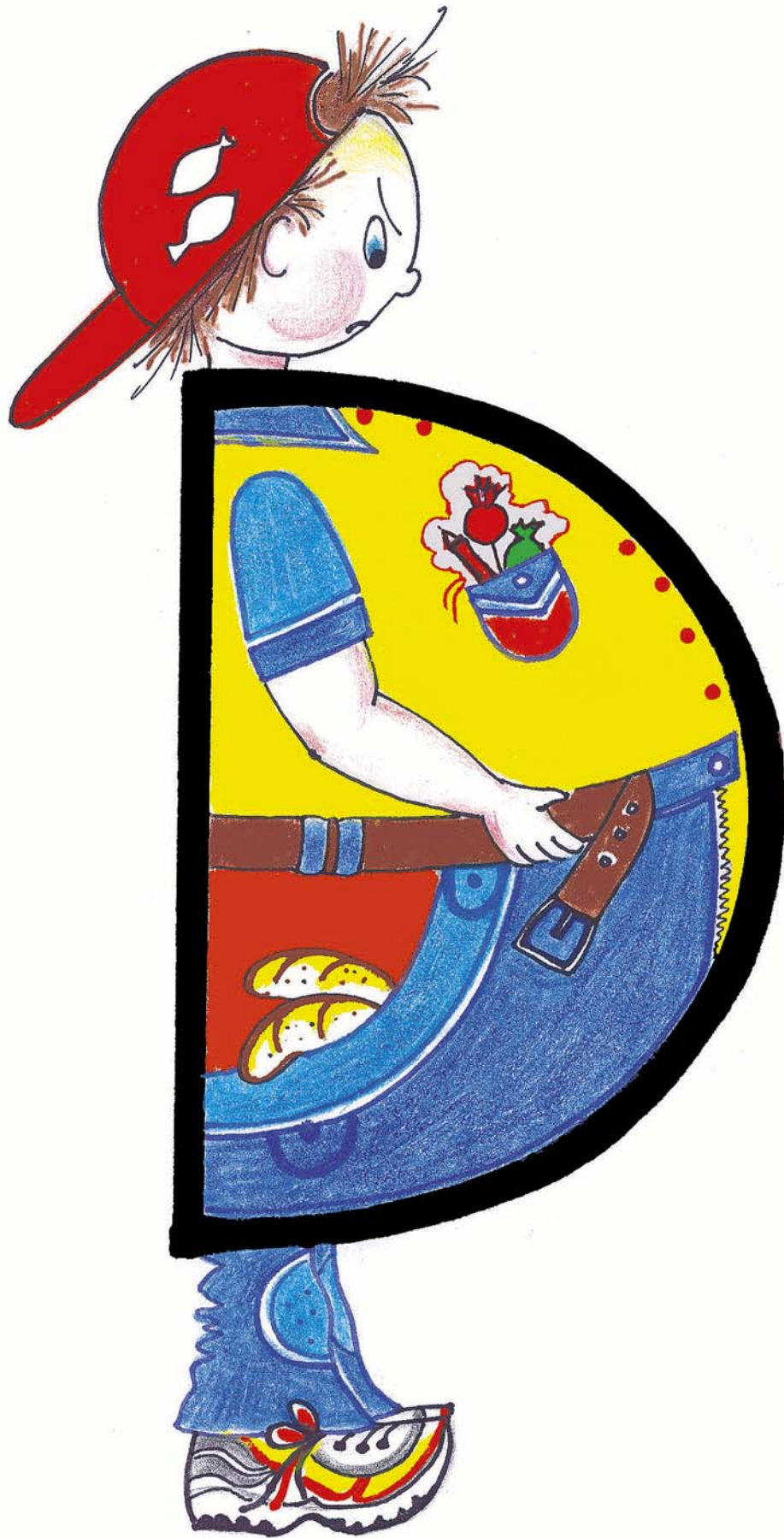
**Bodkované lienočky
obe majú dobrú vôľu.
Jedna druhú dobehla,
po stebielku lozia spolu.**

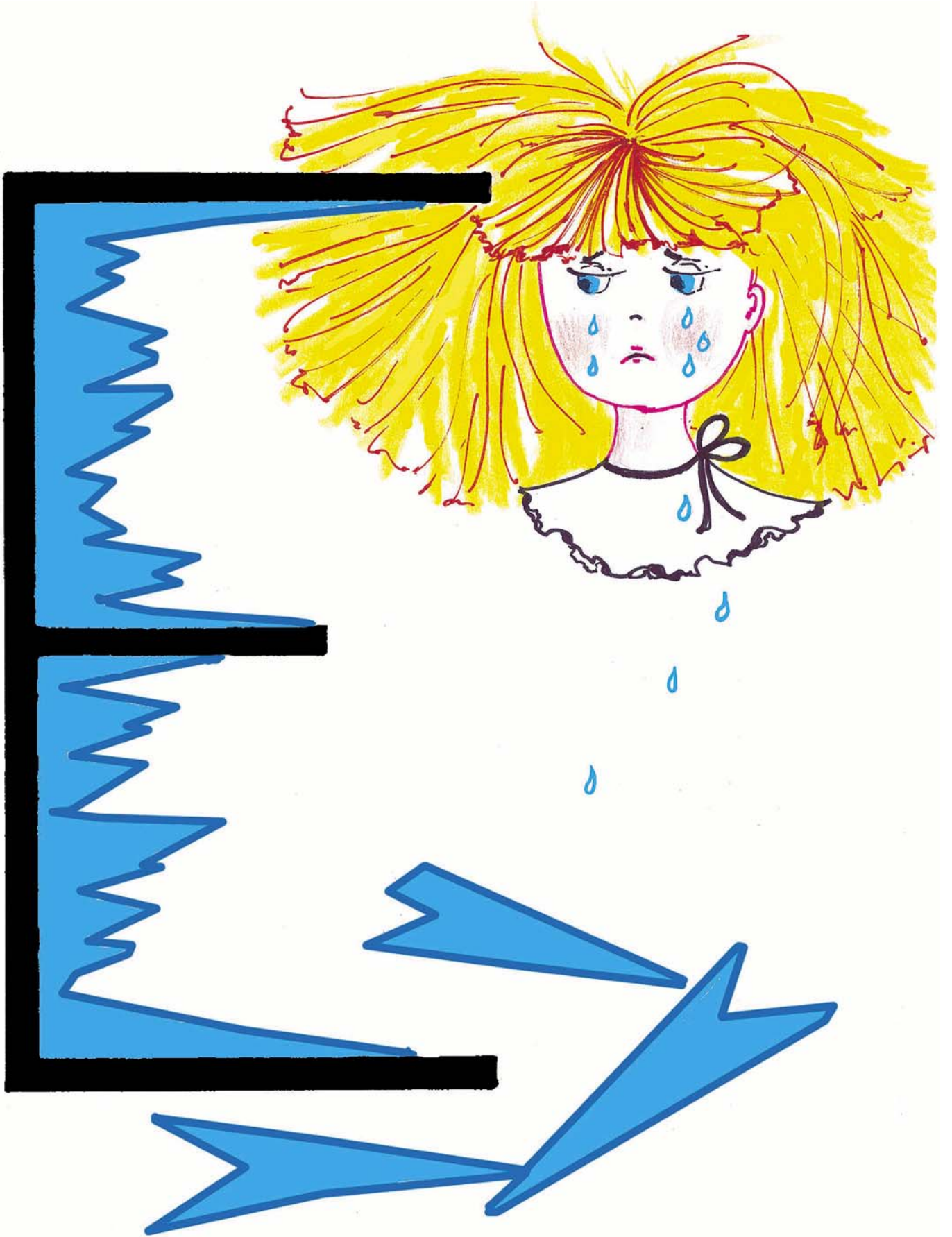
Cesta, cesta, cestička
pod kopcom sa skrúca,
s mesiacom ju obzerá
hviezda blikajúca.

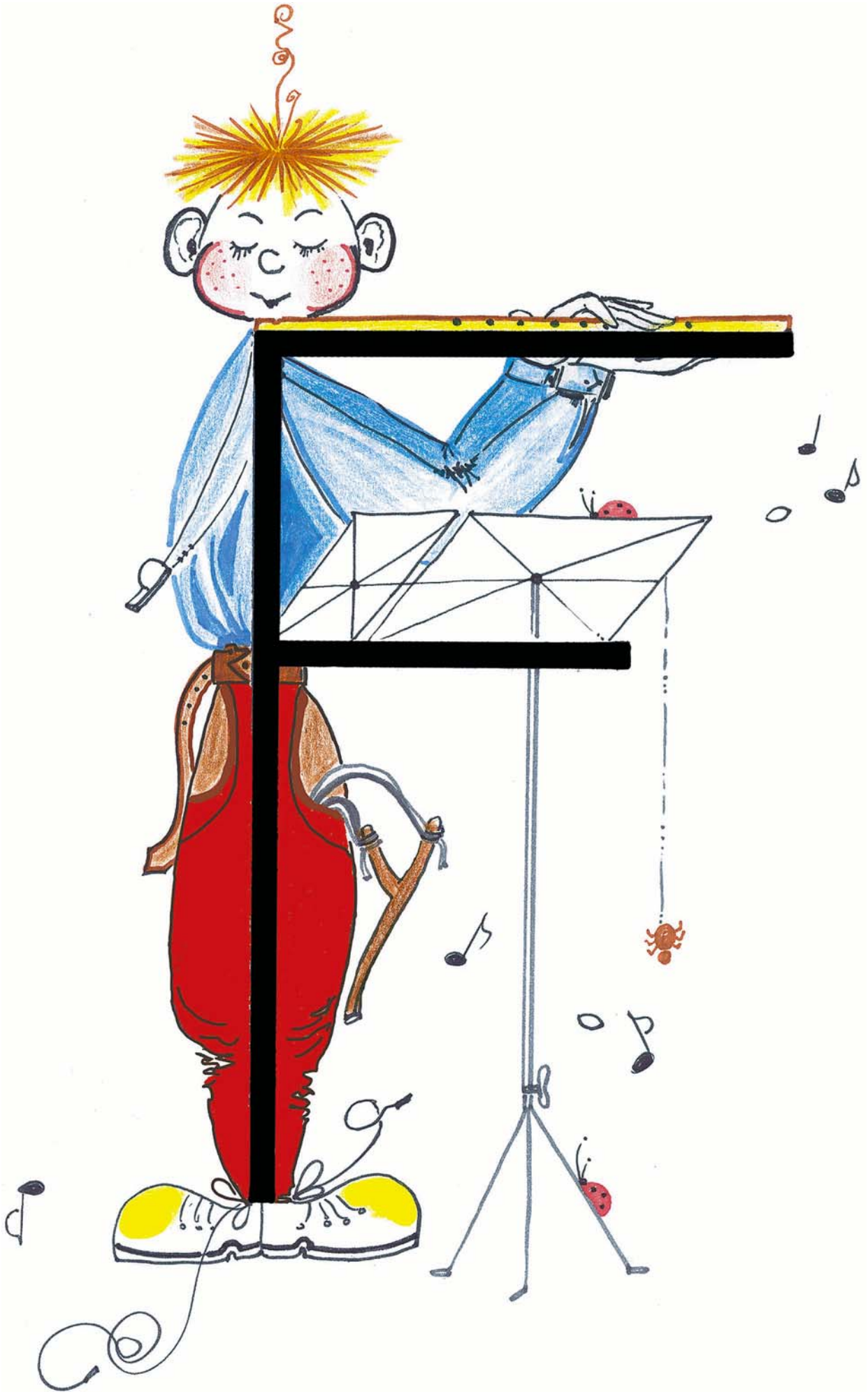
Dudre Dušan dudravý:
na obed bol plný stôl.
Žalúdok mám nadutý.
Ale som sa objedol!

**Evkin hrebeň štrbavý
neučeše husté vlasy.
Len tri dobré zuby má,
tie ostatné zlomila si.**

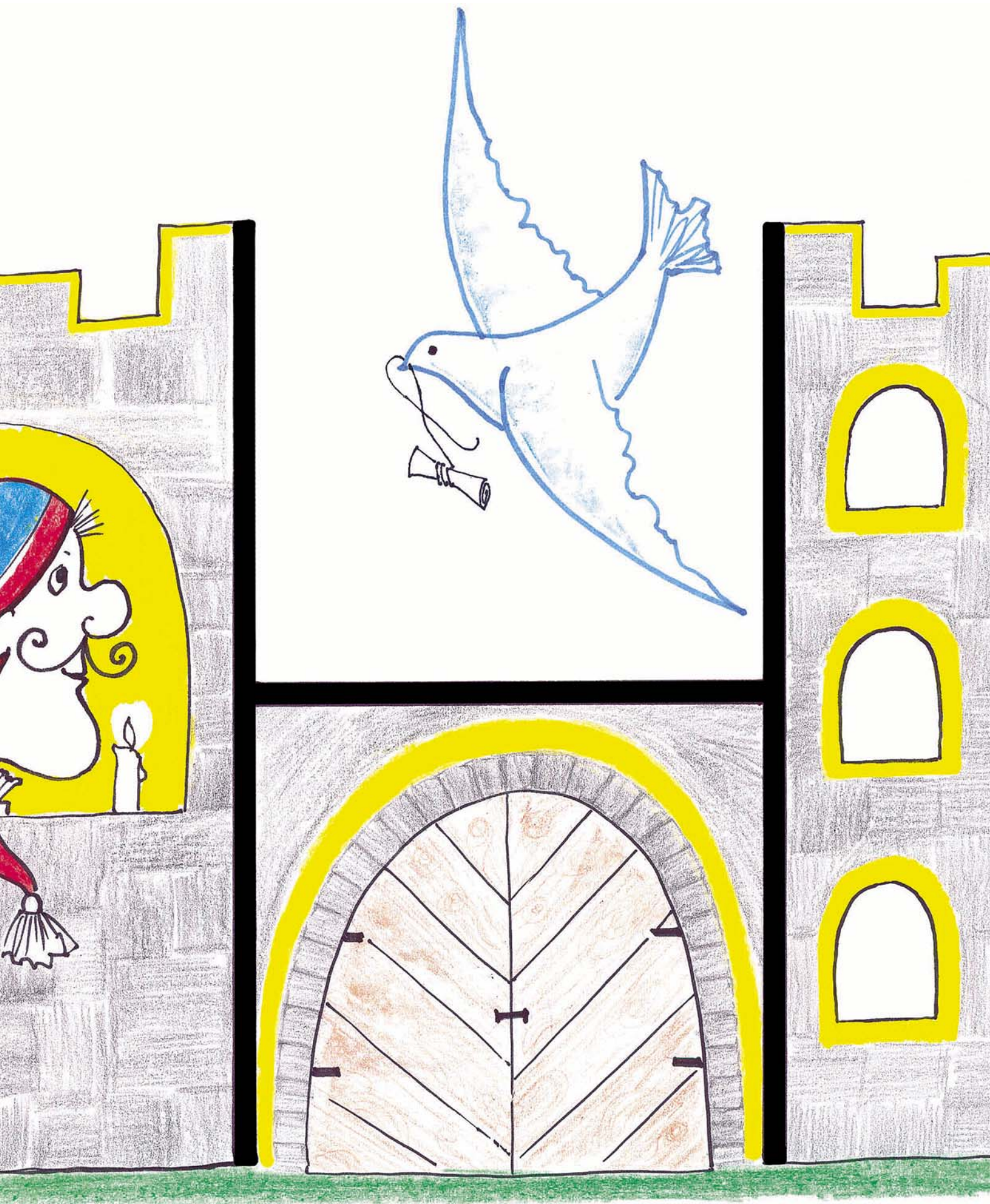
Figliar Filip fúkat' chce
do flauty a do fujary.
Špúli ústa, fučí: **Ffff!**,
kým sa mu to nepodarí.

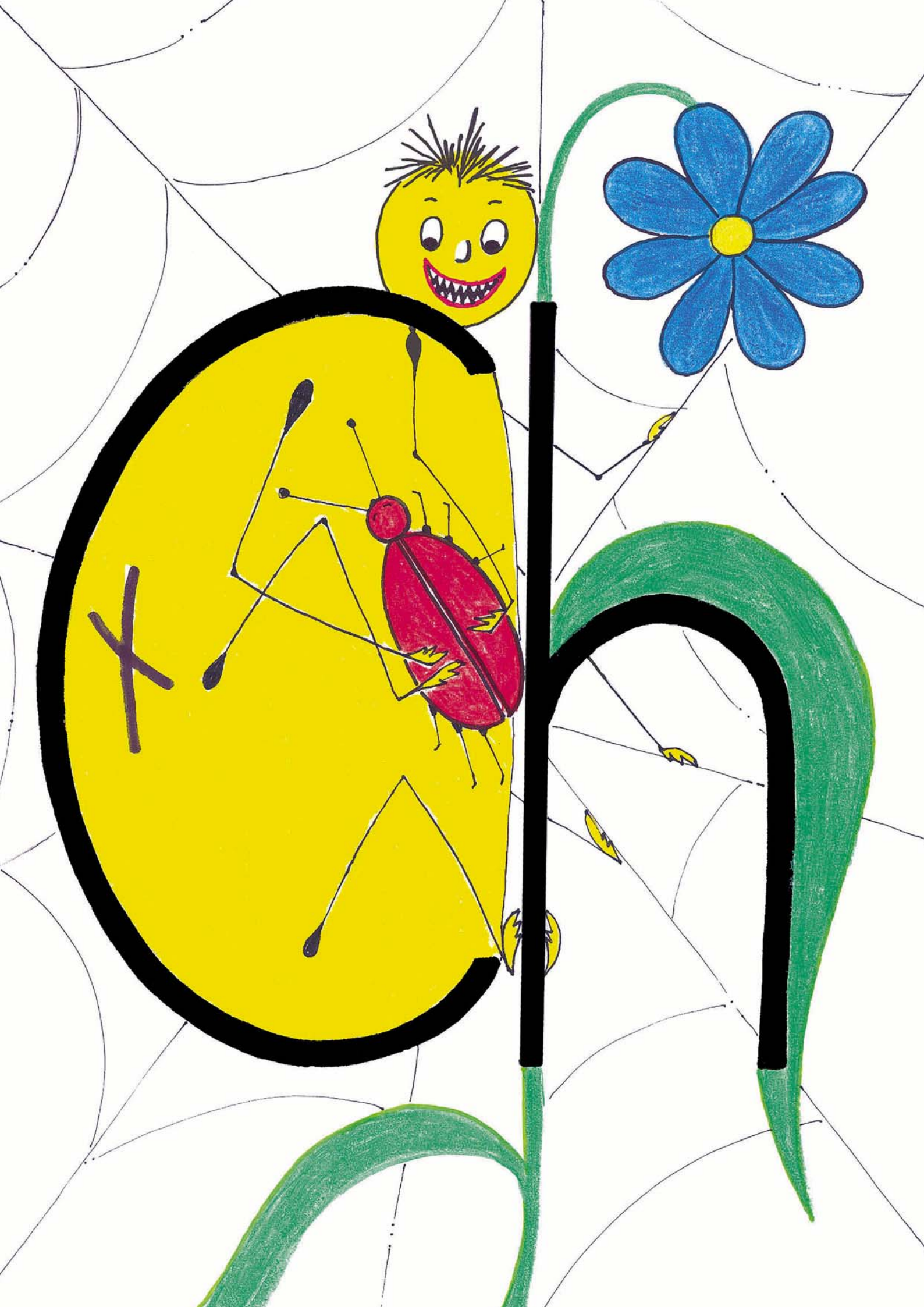
Gumový had, športovec,
hlavičkou chcel dávať gól.
Keď sa skrútil ako G,
zrazu loptu preglgol!

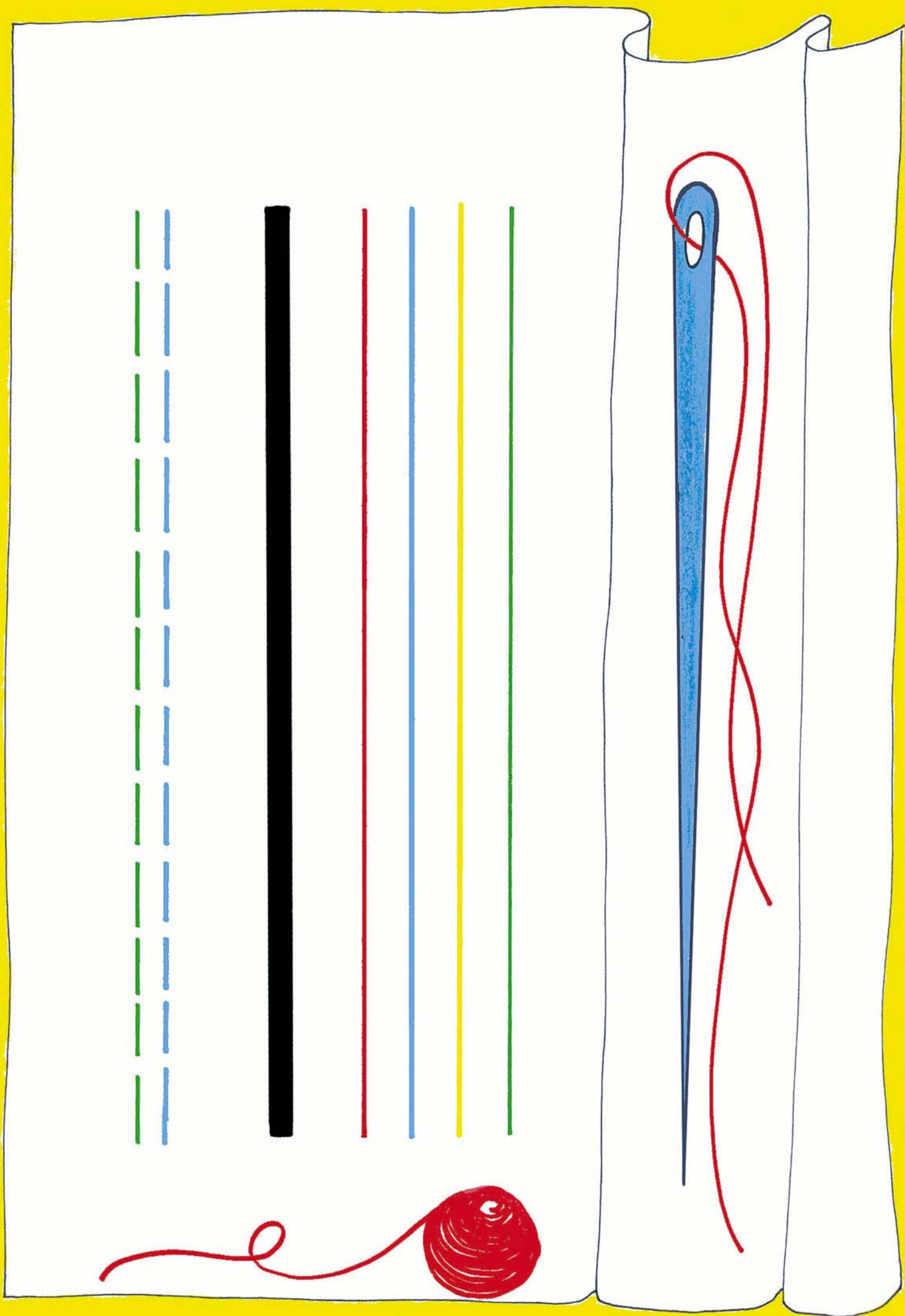
**Hrubé hradby z kameňa,
ku nim zavčas rána
holub nesie novinu
pre hradného pána.**

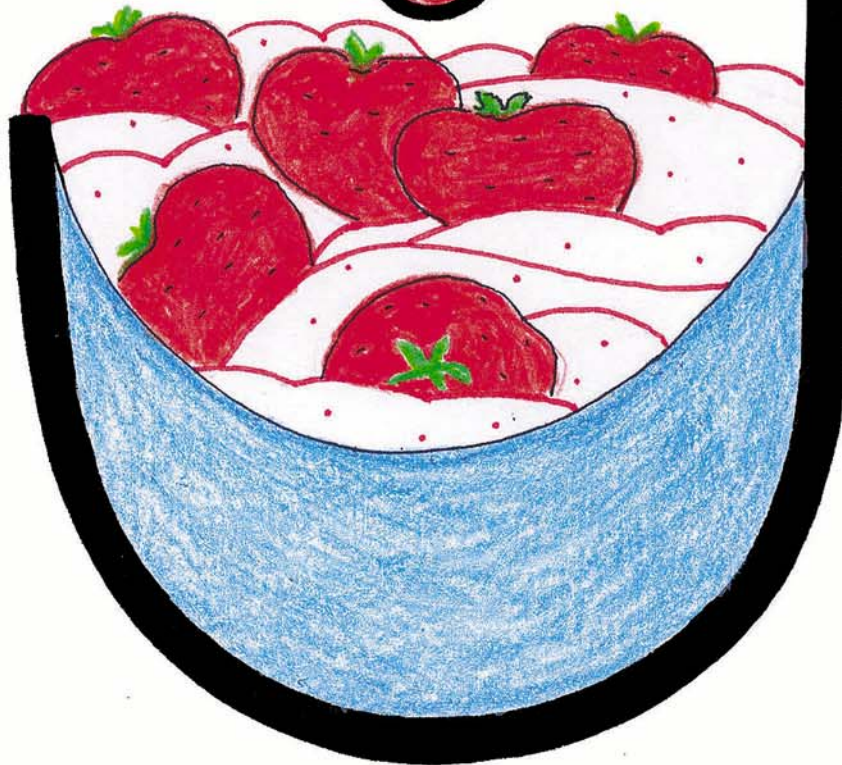
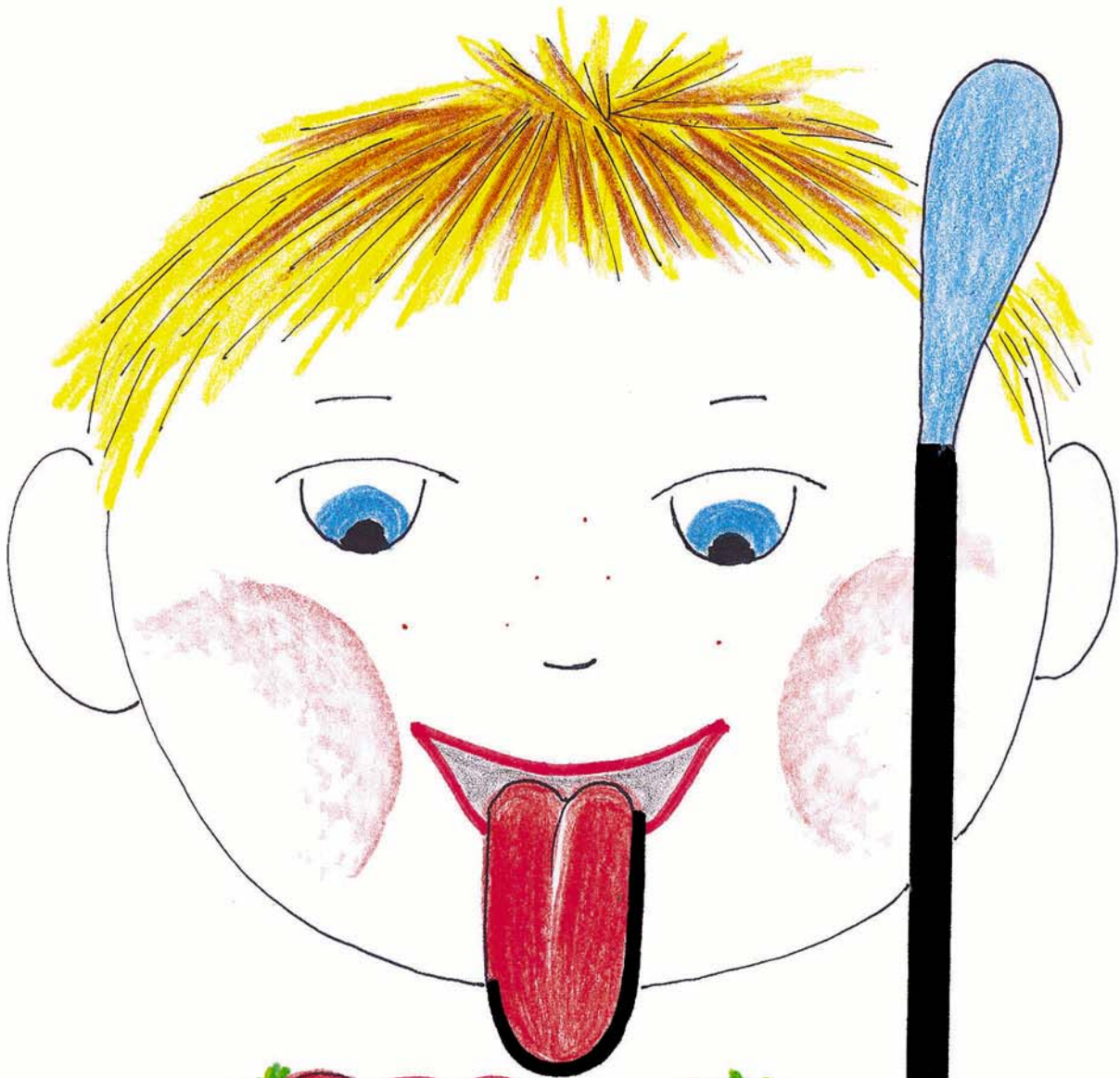
Chytil pavúk **chrobáčka**.
Hryzadlami **chytró** myká.
„**Chichi**, nie je vychudnutý!
Ako **chrúmká!** Ako **chutí!**“

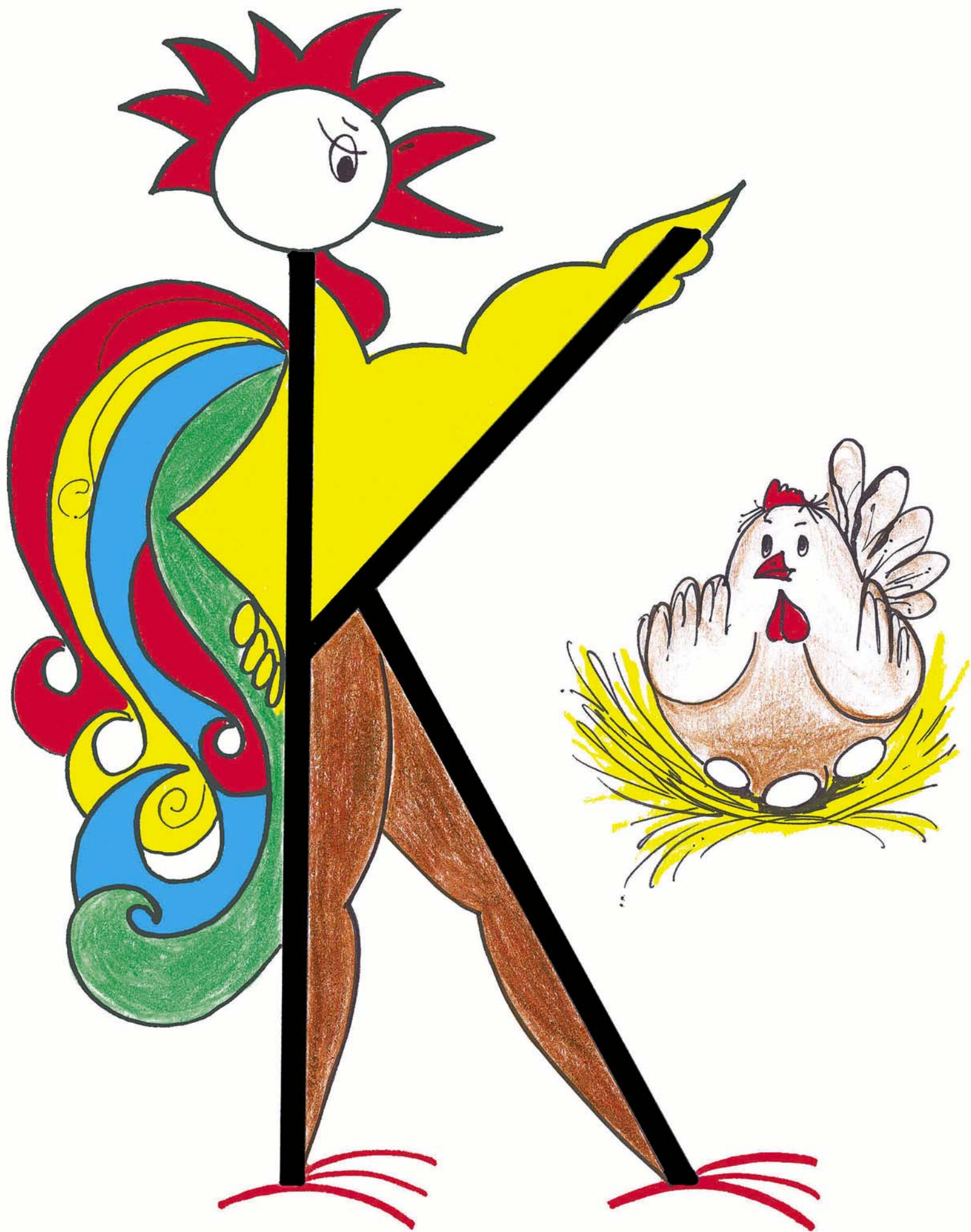
Ivka krásne vyšívala
čiaru rovnú ako I.
Aj my sme to dokázali,
ani sme sa nepichli.

**Jogurt a v ňom jahody.
Jaj, to budú hody!
Môj maškrtný jazýček
na tie hody chodí.**

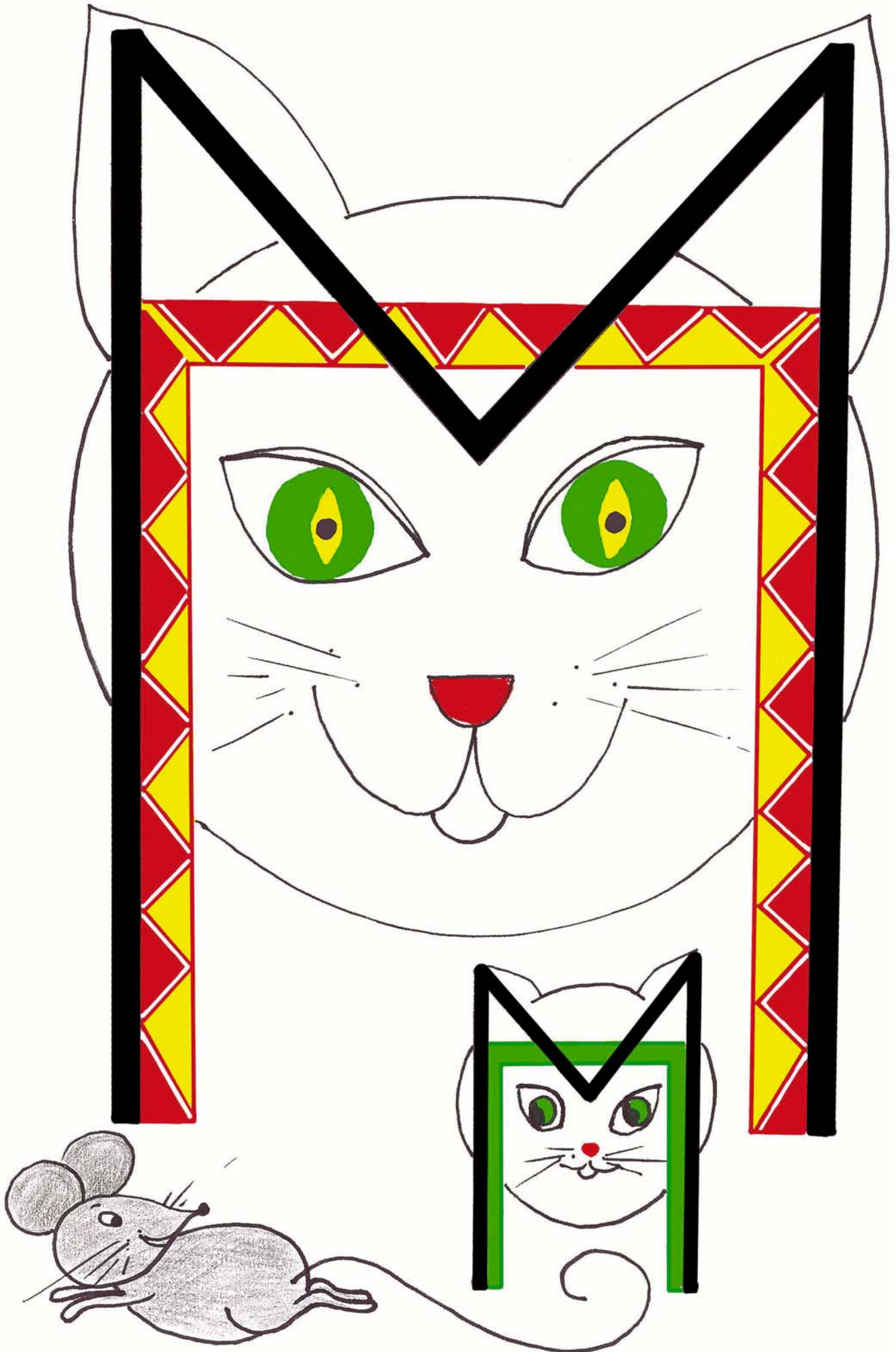
**Kohútik je kapitán,
kričí, rozkazuje,
rozkročený na dvore
slepky komanduje.**

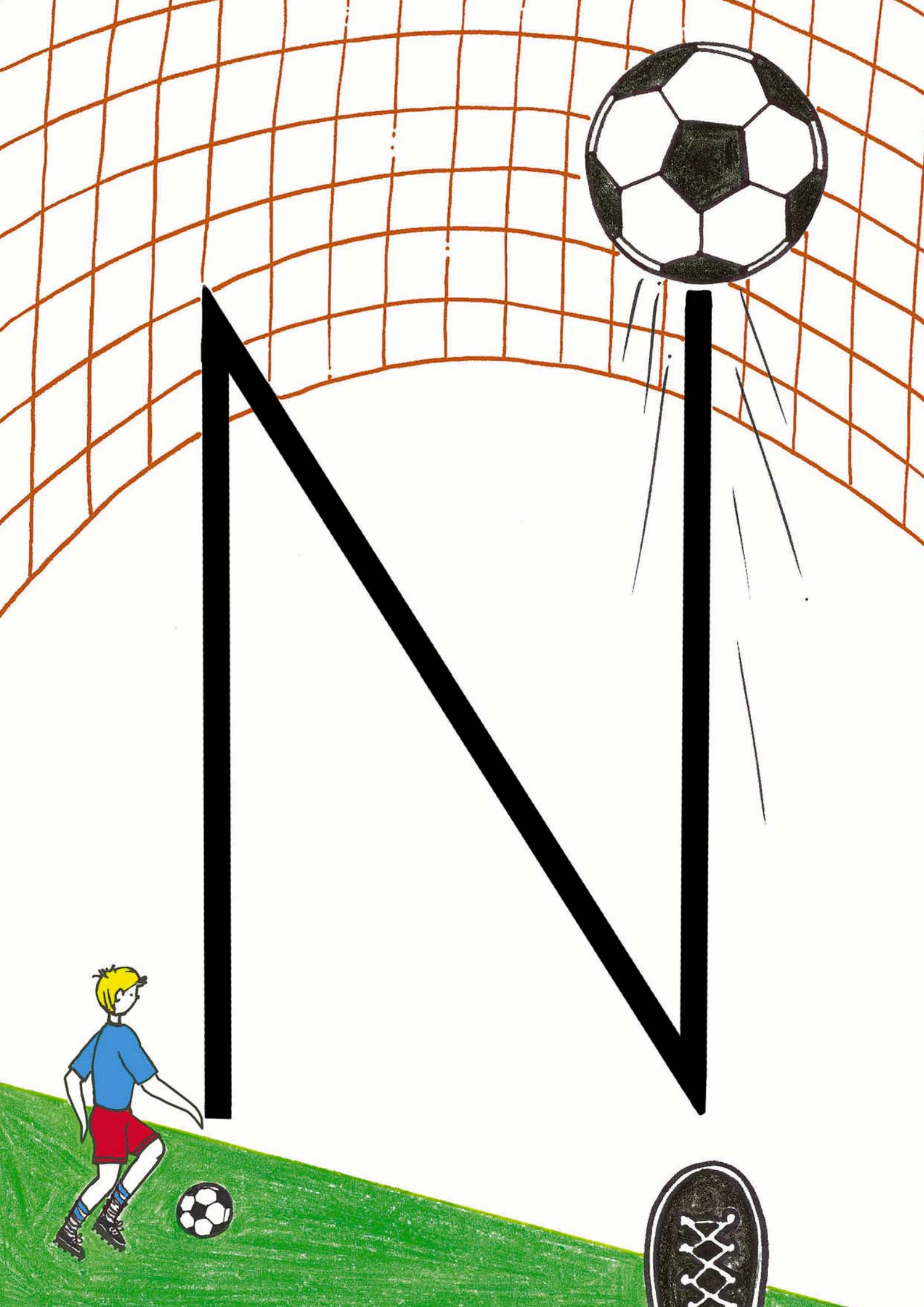
Lamentuje Leopold:
Palicu som zlomil, jaj.
Žiadny lep ju nezlepí,
tak mi svoju požičaj.

**Mačka, dobrá mamička,
synčekovi radí:
musíš vedieť chytit' myš,
kým si ešte mladý.**

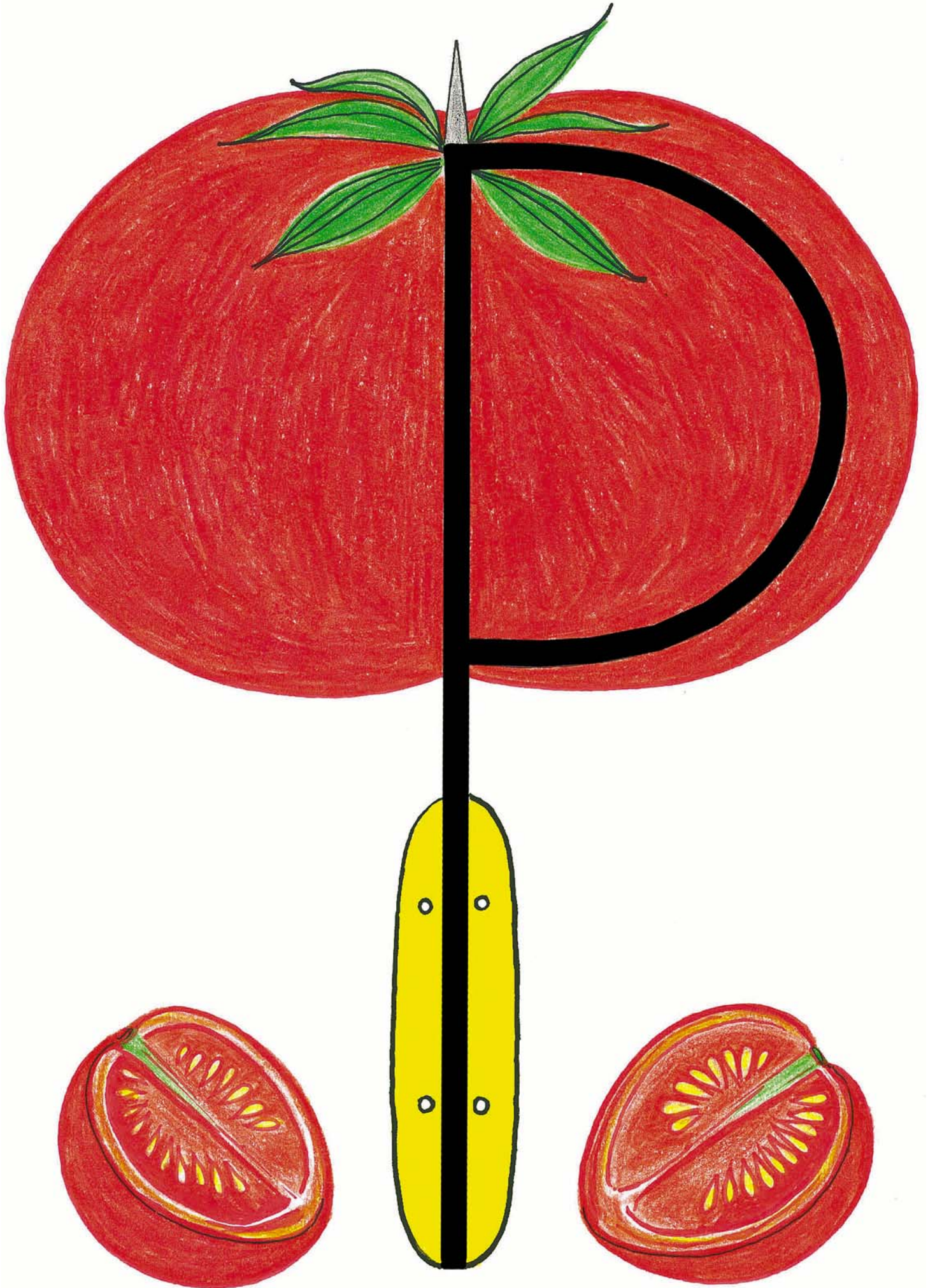
**Náš najnovší útočník
na bránku sa rozbehol:
rovno, potom napravo,
- no a odtiaľ strelil gól!**

**Olinka si obmotala
hlavu šatkou naokolo.
Ujo vraví: Ukáž zúbok!
Mykol – ó – a už to bolo!**

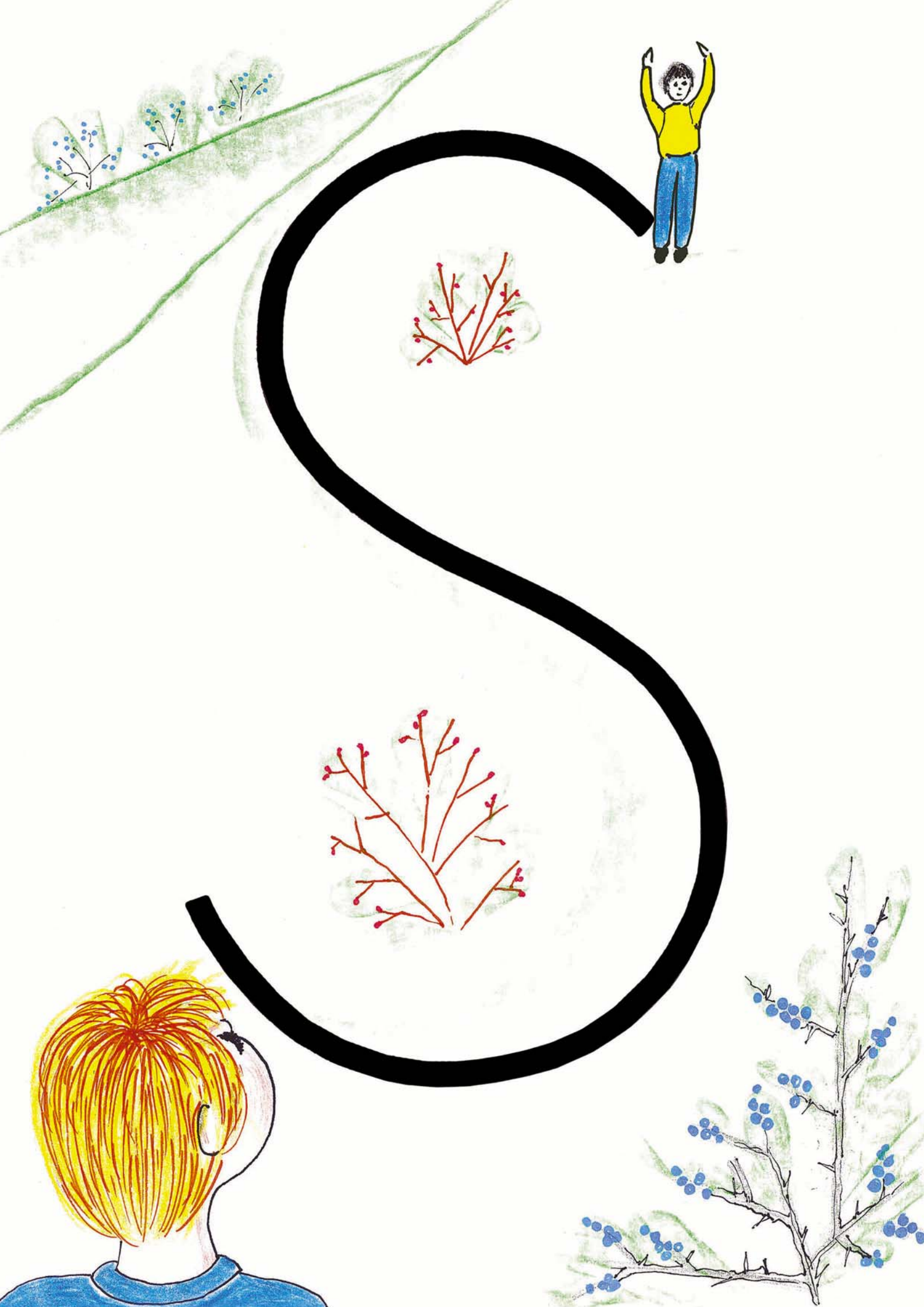
Peter dostal **p**aradajku.
Prekrojím ju! – rozhodol.
Nemôžem byť **p**redsa skúpy,
Pal’kovi dám **p**resne **p**ol.

**Rozkročím sa, ruku v bok:
tak sa tanček začína.
Na program sa pozerá
celá naša rodina.**

Samko, Samko, pozri, kde som!
Hned' sa k tebe rozbehnem,
serpentínou dolu svahom
zletím, ale nepadnem.

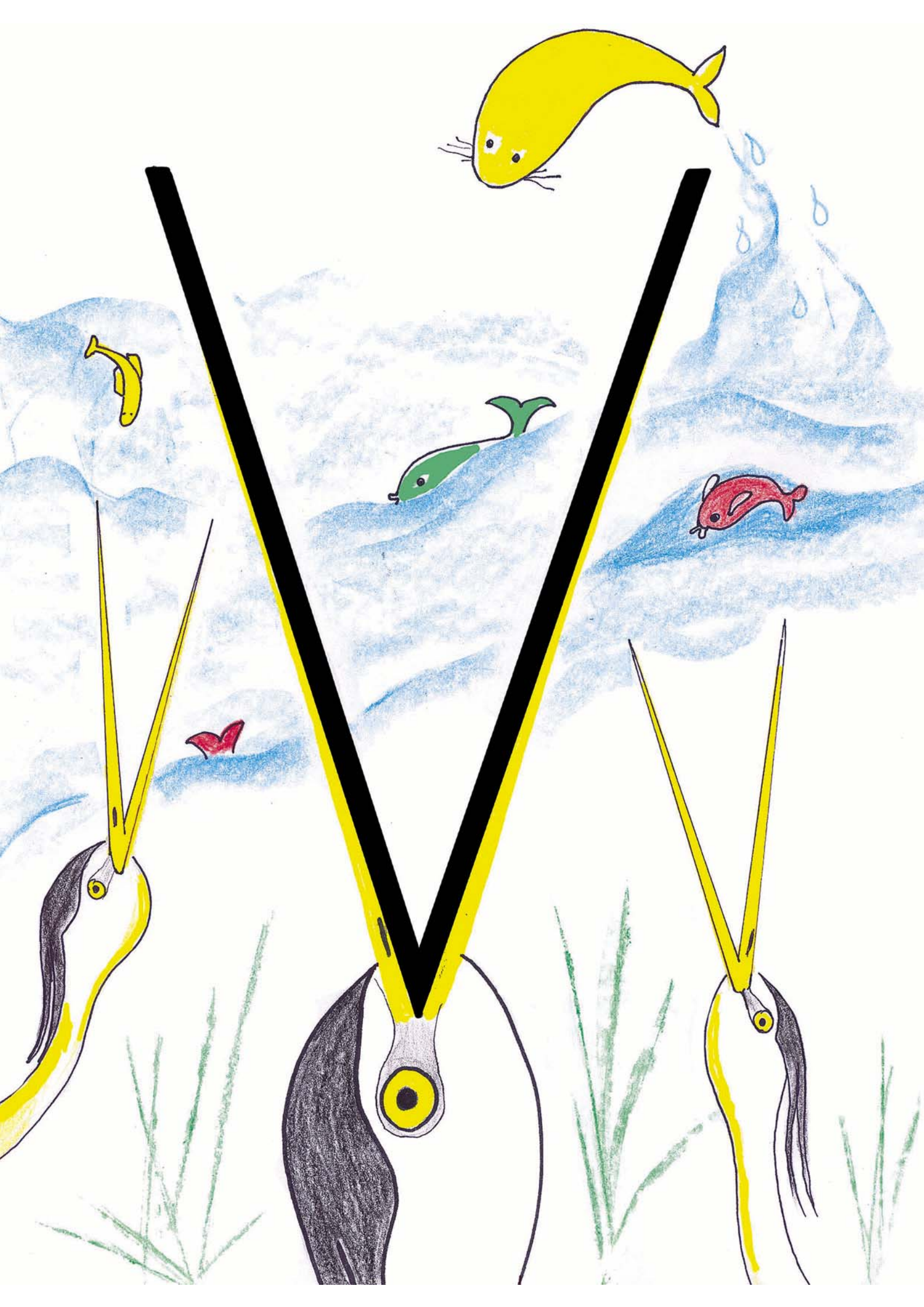
Tóno, ten je pracovitý,
zrýľuje aj tvrdú zem.
Z hlíny iba rúčka trčí,
ja ju sotva vytiahnem.

Ujo, vy ste **usmievavý**
a ja vás mám veľmi rád.
Každý, kto je chvíľu s vami,
tiež sa musí **usmievať**.

Volavka si zavolala
svoje deti s radosťou:
V tejto vode budú ryby
pre nás aj pre rybárov!

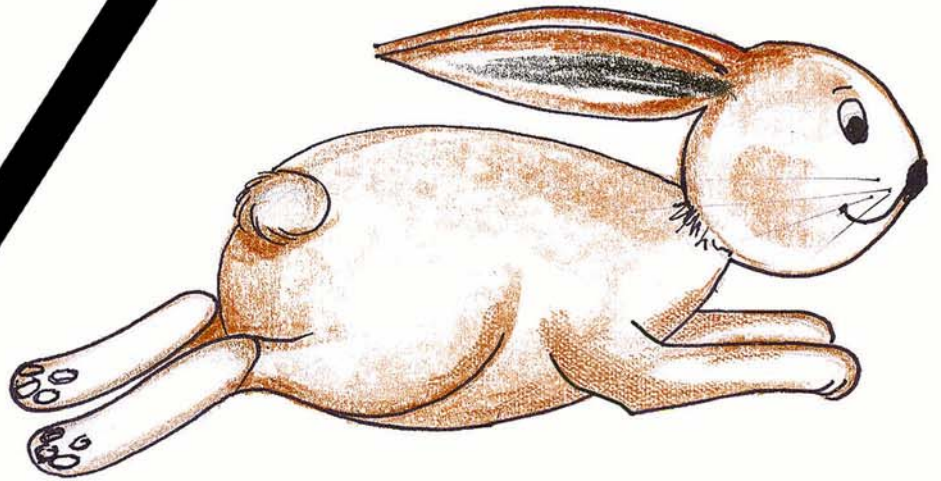
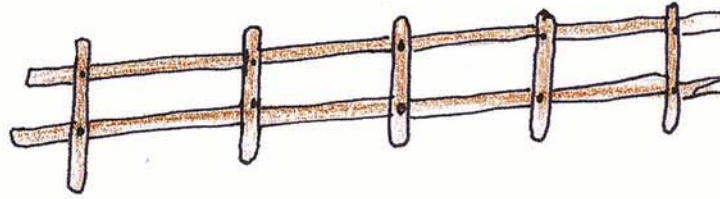
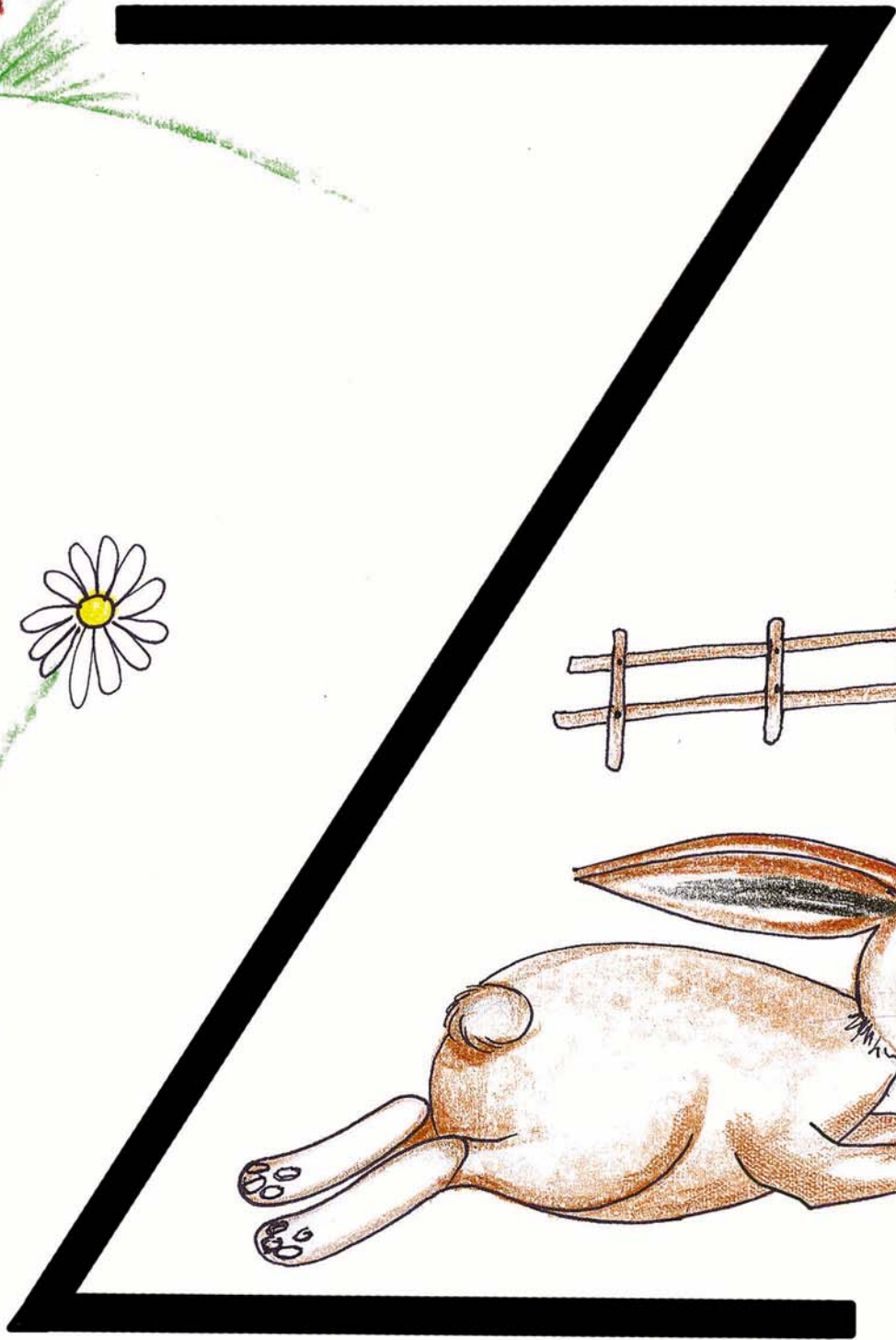
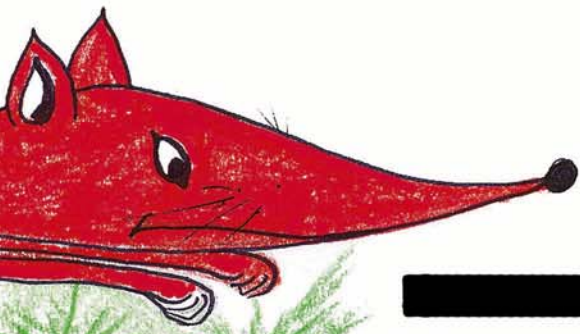
**Xaver fixkou – neborák –
na tričku si spravil flák.
Prečiarknut' ho? Spravit' X?
Zobrat' Palmex? Zobrat' Tix?**

Yvona či Ivona?
Tvrdé Y či mäkké I?
V škole nám to vysvetlia,
aby sme to vedeli.

**Zajac rýchlo zakľučkuje,
kým sa líška spamätá,
zahne za roh, zmizne za ním,
ubzikne jej do sveta.**

Názov : ROZVOJ OSOBNOSTI DETÍ PREDŠKOLSKÉHO VEKU
ŽIAKOV 1. ROČNÍKA ZŠ DETÍ ZO SOCIÁLNE
ZNEVÝHODNENÉHO PROSTREDIA KLIENTOV DSS
S RÔZNYM DRUHO M POSTIHNUTIA

Autor : Mgr. Jana Nagajová
Mária Porubská

Recenzenti : Doc. PhDr. Ludmila Belásová, CSc.
PaedDr. Edita Šimčíková

Jazyková úprava : PaedDr. Edita Šimčíková

Vydavateľ : Metodicko-pedagogické centrum v Prešove

Za vydanie zodpovedá: PaedDr. Ivan Pavlov, PhD., riaditeľ MPC

Tlač : Rokus s. r. o., Sabinovská 55, Prešov

Náklad : 500 ks

Rok vydania : 2004

1. vydanie

Ne predajné!
Určené pre vzdelávacie potreby
pedagogických zamestnancov škôl
a školských zariadení v SR.

ISBN 80-8045-334-9

9 788080 453343